

**UNIVERZITA PARDUBICE**

Filozofická fakulta



Ústav historických věd

Bakalářská práce

**Žerotínské stavby na  
Šumpersku**

**2023**

**Klára Šebestová**

Univerzita Pardubice  
Fakulta filozofická  
Akademický rok: 2020/2021

# ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Klára Šebestová**  
Osobní číslo: **H20317**  
Studijní program: **B7105 Historické vědy**  
Studijní obory: **Ochrana hmotných památek (dvouoborové)**  
**Historie (dvouoborové)**  
Téma práce: **Žerotínské rezidenční a vrchnostenské stavby na Šumpersku v raném novověku**  
Téma práce anglicky: **Žerotín's residential and aristocratic buildings in the Šumperk region in the early modern period**  
Zadávající katedra: **Ústav historických věd**

## Zásady pro vypracování

Předmětem bakalářské práce bude identifikovat rezidenční a vrchnostenské stavby na Šumperku a okolí, které nechali vystavět členové rodu Žerotínů v období raného novověku. Úvodní kapitoly práce se budou věnovat žerotínskému rodu a jeho členům, a dále také stavitelům budov. Stavební památky budou zpracovány pomocí rozboru dostupné literatury a vlastního terénního průzkumu. Bakalářská práce bude doplněna o fotografickou dokumentaci objektů. Cílem práce je zmapovat rozsah stavební produkce žerotínského rodu na jeho panstvích na Šumpersku se zaměřením na panství Bludov, Velké Losiny, Šumperk, Loučná nad Desnou v 16. – 19. století. Úvodní historická část bude zpracována především na základě studia publikovaných pramenů a sekundární literatury. Bude obsahovat kapitoly věnované dějinám rodu, hlavním osobnostem s ohledem na jejich stavební činnost a dále kapitolu věnovanou vývoji jednotlivých panství s důrazem na stavební produkci. Stavby ale i další projevy hmotné kultury budou zpracovány na základě rozboru soupisové a další dostupné literatury, ale především na základě vlastního terénního průzkumu vytipovaných rezidenčních, sakrálních a dalších vrchnostenských staveb, které budou prezentovány ve formě výběrového katalogu. Terénní průzkum je vhodné doplnit vlastním základním archivním průzkumem. Práce bude doplněna mapovými, plánovými a fotografickými přílohami. Závěrečné kapitoly budou věnovány komparativní analýze získaných poznatků, především zařazení zkoumaných staveb do širšího regionálního kontextu s důrazem na umělecko-historický rozbor jednotlivých stavebních etap a hledání možných společných stylových či autorských znaků v rámci vývoje žerotínských panství.

Rozsah pracovní zprávy: **50**  
Rozsah grafických prací: **30**  
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

## Seznam doporučené literatury:

BERÁNEK, Jan – MACEK, Petr (edd.). Metodika stavebněhistorického průzkumu. Praha 2015. ISBN 978-80-7480-037-5. BLÁHA, Jiří – JESENSKÝ, Vít – MACEK, Petr (et al.). Operativní průzkum a dokumentace historických staveb. Praha 2005. ISBN 80-86516-18-0. DAVIDOVÁ, Kamila. *Velké Losiny: historie, architektura, příroda, společnost, osobnosti, tradice, zajímavosti, informace*. Plzeň: Fraus, 2002. Památky. ISBN 80-7238-191-1. EBEL, Martin. Stabilní katastr a jeho využití pro dějiny staveb. In Dějiny staveb. Plzeň 2004. ISBN 80-86596-62-1. GÁBA, Zdeněk a Miluše BERKOVÁ, ed. *Velké Losiny: 650 let*. Velké Losiny: Obecní úřad, 2001 ; ISBN 80-85083-40-X. JANKŮ, Alena. Drobné zámecké objekty na Šumpersku a jejich sbírky [online]. Brno, 2013 [cit. 2021-12-08]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/q53mo3/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Irena Loskotová, Ph.D. JARMAROVÁ, Hana. *Šumperk*. Praha: Paseka, 2009. Zmizelá Morava a Slezsko. ISBN 978-80-7185-952-9. JURÍK, Pavel. *Encyklopedie šlechtických rodů*. Praha: Knižní klub, 2014. Universum. ISBN 978-80-242-4573-7. KNOZ, Tomáš. *Karel starší ze Žerotína: don Quijote v labyrintu světa*. Praha: Vyšehrad, 2008. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-956-0. LAPÁČEK, Jiří. *Po stopách Žerotínů*. Přerov: Statutární město Přerov, 2012. ISBN 978-80-260-3390-5. MELZER, Miloš a Jindřich SCHULZ. Vlastivěda šumperského okresu. Šumperk: Okr. vlastivědné muzeum, 1993. ISBN 80-85083-02-7. OTTOVÁ KVAPILÍKOVÁ, Andrea. *Losinsko-vízmberská větve rodů Žerotínů na Šumpersku v 16. – 20. století* [online]. Brno, 2010. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/ypl3l/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Karel MARÁZ. PLÁČEK, Miroslav. Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku. Praha: Libri, 1996. ISBN 80-85983-08-7. RJ. *Genealogie velkolosinské (šumperské) větve rodu svobodných pánů a hrabat ze Žerotína*. Velké Losiny. [Velké Losiny], 2001, 2000, (3), 16-30. SAMEK, Bohumil. Umělecké památky Moravy a Slezska. 1. svazek, A-I. Praha: Academia, 1994. ISBN 80-200-0474-2. SAMEK, Bohumil. Umělecké památky Moravy a Slezska. 2. svazek (J-N). Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0695-8. ŠAMÁNKOVÁ, Eva. Architektura české renesance [online]. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961. ŠKABRADA, Jiří. Konstrukce historických staveb. Praha, 2003. ISBN 80-7203-548-7. ŠTOLFOVÁ, Jana. *Umění a architektura na losinském panství Žerotínů ve 2. třetině 18. století* [online]. Olomouc, 2015. Dostupné z: <https://theses.cz/id/ampj6q/>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce doc. Mgr. Martin Pavlíček, Ph.D. VÁLKA, Josef. Dějiny Moravy Díl 1., Středověká Morava. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1991. VÁLKA, Josef. Dějiny Moravy. Díl 2., Morava reformace, renesance a baroka. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1996. Vlastivěda moravská. ISBN 80-85048-62-0. VLKOVÁ, Markéta. *Velké Losiny – žerotínský zámek v kontextu středoevropské renesanční architektury* [online]. Olomouc, 2018. Dostupné z: <https://theses.cz/id/do5wl8/>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Ondřej Jakubec, Ph.D. VOJKOVSKÝ, Rostislav. *Velké Losiny: zámek severně od Šumperka*. Hukvaldy-Dobrá: Putujme, 2013. Putujme po hradech a zámcích. ISBN 978-80-87712-72-6.

Vedoucí bakalářské práce:

**Mgr. Bohdan Šeda**  
Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. března 2021**  
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. března 2022**

**doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.** v.r.  
děkan

**doc. Mgr. Pavel Marek, Ph.D.** v.r.  
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2021

### **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Žerotínské stavby na Šumpersku“ vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury a pramenů.

V Pardubicích, dne 15. 6. 2023 .....

Klára Šebestová

## **Poděkování**

Na tomto místě bych chtěla poděkovat především panu Mgr. Bohdanovi Šedovi za odborné vedení mé práce, za jeho čas, který věnoval našim konzultacím, které probíhaly osobně nebo i přes emailovou korespondenci. Také děkuji za jeho věcné rady a doporučení.

Dále bych chtěla poděkovat svému partnerovi, který se stal prvním čtenářem mé práce, za všechny jeho nápady a postřehy při tvorbě grafických prvků mé bakalářské práce. V neposlední řadě bych ráda poděkovala rodičům, kteří mě podporovali po celou dobu studia.

## **Anotace**

Bakalářská práce je zaměřena na žerotínské stavby na Šumpersku a jejich majitele. Do práce jsou zařazeny také kapitoly o majitelích a stavebnících jednotlivých staveb. V práci je zahrnuta kapitola o dalších stavbách, která by měla doplnit přehled stavební činnosti Žerotínů. Bakalářská práce je doplněna o grafické zpracování stavební činnosti jednotlivých členů rodu Žerotínů.

## **Klíčová slova**

Žerotínové, stavby, zámky, kostely, panství, Velké Losiny, Šumperk, Bludov, Třemešek, Vízemberk, Ruda nad Moravou, historie panství, genealogie rodu Žerotínů

## **Title**

Žerotín's buildings in the Šumperk region

## **Annotation**

The bachelor's thesis is focused on the Žerotín's buildings in the Šumperk region and their owners. The thesis also includes chapters on the owners and builders of individual buildings. The thesis includes a chapter on other buildings, which should supplement the overview of the construction activities of Žerotín. The bachelor's thesis is supplemented by a graphic treatment of the construction activities of individual members of the Žerotín family.

## **Keywords**

The Žerotin, buildings, castles, churches, estates, Velké Losiny, Šumperk, Bludov, Třemešek, Vízemberk, Ruda nad Moravou, history of the estate, genealogy of the Žerotín's family



## Obsah

1	Úvod.....	12
2	Historie rodu.....	13
2.1	Rodové linie rodu .....	13
2.2	Erb rodu .....	15
3	Panství ve vlastnictví Žerotínů.....	16
3.1	Panství Velké Losiny.....	16
3.1.1	Obec Velké Losiny.....	16
3.1.2	Zámek Velké Losiny před rokem 1802.....	17
3.1.3	Zámek Velké Losiny po roce 1802 .....	20
3.2	Panství Třemešek.....	21
3.2.1	Obec Třemešek.....	21
3.2.2	Historie panství a zámku na Třemešku .....	22
3.2.3	Zámek Třemešek od 19. století .....	25
3.3	Panství Vízmbek (Loučná nad Desnou).....	25
3.3.1	Obec Loučná nad Desnou .....	25
3.3.2	Zámek Vízmbek.....	27
3.4	Panství Ruda nad Moravou.....	28
3.4.1	Obec Ruda nad Moravou.....	28
3.4.2	Zámek Ruda nad Moravou.....	29
3.5	Panství Šumperk .....	31
3.5.1	Město Šumperk .....	31
3.5.2	Zámek Šumperk .....	33
3.6	Panství Bludov.....	34
3.6.1	Obec Bludov.....	34
3.6.2	Hrad Bludov .....	37

3.6.3	Zámek Bludov .....	38
4	Další žerotínské stavby na Šumpersku .....	39
4.1	Ruční papírna ve Velkých Losinách.....	39
4.2	Kostel sv. Jana Křtitele a kaple sv. Kříže ve Velkých Losinách.....	40
4.3	Lázně Velké Losiny .....	41
4.4	Sýpka ve Velkých Losinách .....	41
4.5	Kostel v Pustých Žibřidovicích .....	42
4.6	Kostel v Kopřivné.....	42
4.7	Hrobka v Bludově.....	42
4.8	Městské opevnění v Šumperku.....	42
4.9	Zámek Kolštejn.....	43
5	Popis objektů.....	44
5.1	Zámek Velké Losiny .....	44
5.2	Zámek Třemešek .....	44
5.3	Zámek Vízmbek .....	45
5.4	Zámek Ruda.....	45
5.5	Zámek Šumperk.....	45
5.6	Zámek Bludov .....	46
5.7	Ruční papírna ve Velkých Losinách.....	46
5.8	Sýpka ve Velkých Losinách .....	46
5.9	Hrobka v Bludově.....	46
6	Osobnosti velkolosinské větve rodu Žerotínů od 15. století až do současné doby .....	47
6.1	Jan I. (starší) ze Žerotína .....	47
6.2	Petr ze Žerotína.....	47
6.3	Přemek I. ze Žerotína.....	48
6.4	Jan II. (mladší) ze Žerotína.....	48
6.5	Jan Jetřich ze Žerotína .....	50

6.6	Přemysl II. ze Žerotína (Přemek II.).....	50
6.7	Bernart ze Žerotína .....	51
6.8	Bedřich ze Žerotína .....	51
6.9	Přemysl III. ze Žerotína .....	51
6.10	Jan Jáchym ze Žerotína a Maxmilián ze Žerotína.....	52
6.11	Jan Ludvík hrabě a pán ze Žerotína, svobodný pán z Lilgenau.....	53
6.12	Jan Karel hrabě a pán ze Žerotína, svobodný pán z Lilgenau.....	54
6.13	Ludvík Antonín hrabě a pán ze Žerotína, svobodný pán z Lilgenau .....	54
6.14	Josef Karel hrabě a pán ze Žerotína, svobodný pán z Lilgenau.....	55
6.15	František Josef hrabě a pán ze Žerotína, svobodný pán z Lilgenau.....	56
6.16	Zdenek Otto Ernest hrabě a pán ze Žerotína, svobodný pán z Lilgenau .....	56
6.17	Přemysl František Paul Amálie hrabě a pán ze Žerotína, svobodný pán z Lilgenau 57	
6.18	Karel Emanuel ze Žerotína, svobodný pán z Lilgenau .....	57
6.19	Přemysl Karel August Ernest ze Žerotína.....	58
6.20	Ladislav Petr Paul Žerotín .....	58
6.21	Karel Morstein-Zierotin .....	58
7	Závěr.....	60
8	Seznam zdrojů .....	63
8.1	Seznam literatury .....	63
8.2	Seznam internetových zdrojů .....	64
8.3	Seznam zdrojů obrazové přílohy .....	65
9	Seznam příloh.....	67
9.1	Seznam obrázků.....	67
9.2	Seznam tabulek.....	68
9.3	Seznam časových os .....	68
10	Obrazová příloha .....	I

# 1 Úvod

Tato bakalářská práce je zaměřena na významné stavební památky na Šumpersku, které jsou spojeny s rodem Žerotínů. Rod Žerotínů byl jedním z nejvýznamnějších šlechtických rodů v českých zemích a jejich majetky na Šumpersku měly významný dopad na ekonomický, kulturní a společenský rozvoj regionu. Žerotínské stavby rovněž představují významnou část kulturního dědictví této oblasti a mají značný historický, architektonický a kulturní význam, který přetrvává i v současnosti.

V práci se proto budu zabývat historií, majiteli i současným vzhledem těchto významných staveb jako je zámek v Šumperku, zámek ve Velkých Losinách a další významné objekty. Také se budu snažit popsat vývoj stavební činnosti jednotlivých členů rodu, jejich vztah k těmto stavbám a jejich snahu o rozvoj a údržbu těchto staveb.

V práci budou zmiňováni především členové velkolosinské větve rodu, která je se Šumperskem spjatá. Cílem této práce je rovněž představit čtenářům důležité aspekty spojené se životem Žerotínů.

V práci budu mapovat období od 16. století, kdy rod Žerotínů získal významné majetky na Šumpersku, až po současnost, kdy potomci Žerotínů žijí na zámku v Bludově.

Výzkum pro tuto bakalářskou práci bude založen na analýze dostupné odborné literatury a dalších relevantních zdrojů, jako jsou například evidenční listy kulturních nemovitých památek nebo památkový katalog či nálezové zprávy. Bude využita také terénní práce, která umožní detailní studium jednotlivých žerotínských staveb a jejich fotodokumentaci.

Věřím, že výsledky této bakalářské práce přispějí k lepšímu porozumění historickému a kulturnímu dědictví Šumperska a jeho vazbám na rod Žerotínů.

## 2 Historie rodu

Prvním doloženým předkem rodu Žerotínů je Blud z Bludova, který byl v letech 1195 – 1215 kastelánem v Přerově. Na konci 13. století jeho potomci získali do vlastnictví ves Žerotín na Šternbersku<sup>1</sup>. Podle názvu této vsi začali používat přídomek ze Žerotína.

V roce 1478 byli členové rodu povýšeni do panského stavu. V té době došlo k rozdělení rodu na dvě větve, a to napajedelskou a fulneckou. Fulnecká větev se posléze rozdělila na další větve. Během 16. století získal rod významnou pozici jak u české a moravské šlechty, tak u královského dvora. Rod Žerotínů byl přijat mezi starožitné pány doložením tří generací v panském stavu<sup>2</sup>. Po třicetileté válce se členové rodu nechtěli vzdát své protestantské a českobratrské víry, kvůli čemuž byli nuceni prodat majetek a opustit zemi. Někteří členové rodu však v českých zemích zůstali a snažili se zachránit rodový majetek. Pozdějším generacím rodu se podařilo vydobýt zpět významné pozice u dvora, o které jejich předkové přišli. Od roku 1706 byli příslušníci velkolosinské větve rodu povýšeni do hraběcího stavu.

### 2.1 Rodové linie rodu

Rodové linie rodu Žerotínů se staly tématem prací několika badatelů. Virtus Leonina a Bohuslav Balbín se věnují i mýtickým počátkům rodu a zmiňují například Plichtu ze Žerotína<sup>3</sup>. Po mýtických počátcích se věnují předkům až po Jiřího IV. a jeho potomky. Větve rodu dělí na napajedelskou, břeclavskou, kolínskou, starojičínskou, náměšťskou, valašskomeziříčskou a vízmbersko-losinskou. Ve Slovníku naučném z roku 1873 uvádí autoři praotce dvou hlavních žerotínských větví Bernarta, který stál za napajedelskou větví a Jana, který stál za zrodem fulnecké větve. Stejný postup najdeme i v Ottově slovníku od Jana Slavíka z roku 1908. Církevní historik Jan Tenora nahlížel na rodové větve podle následujícího schéma<sup>4</sup>.

---

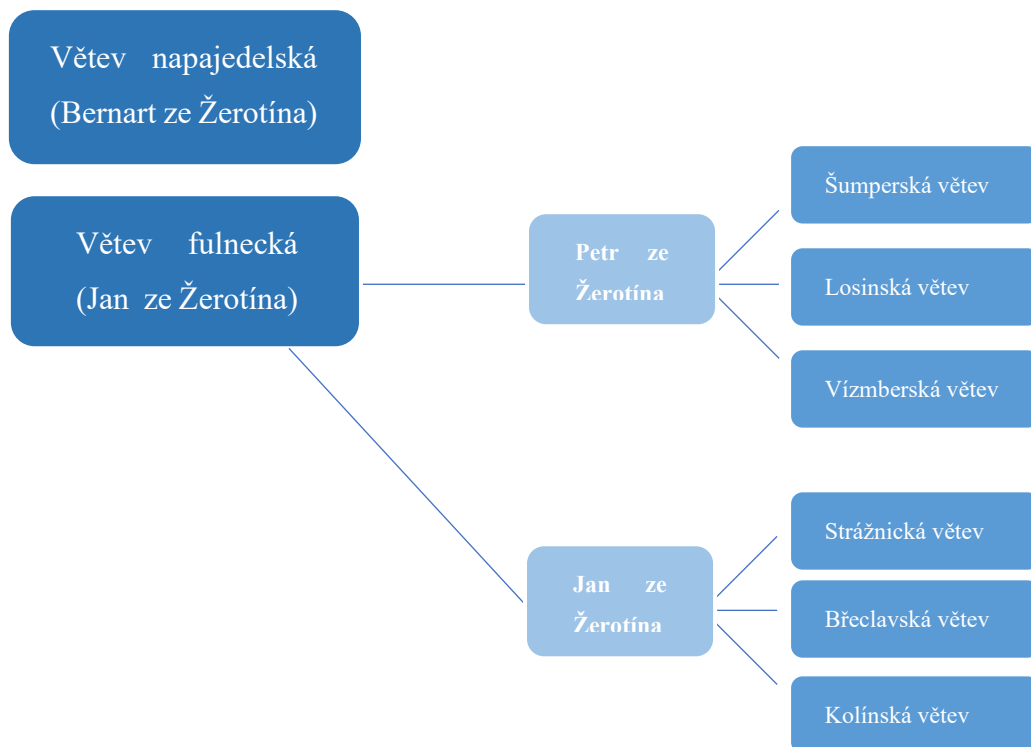
<sup>1</sup> PELANT, Jan. *Erby české, moravské a slezské šlechty: vývoj erbů a stručné dějiny 610 rodů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013. s. 563. ISBN 978-80-7422-254-2.

<sup>2</sup> POLÁCH, Drahomír. *Historické toulky Šumperskem. II. díl*. Štítý: Veduta, 2018. s. 98. ISBN 978-80-86438-71-9.

<sup>3</sup> LAPÁČEK, Jiří. *Po stopách Žerotínů*. Přerov: Statutární město Přerov, 2012. s. 15. ISBN 978-80-260-3390-5.

<sup>4</sup> Tamtéž. s. 15.

Schéma rodových větví dle Jana Tenory:



Historik Erich Šefčík měl na rodové linie jiný názor než jeho předchůdci. Šefčík ve svém díle mluví o dvou základních liniích, a to napajedelské a fulnecké. Fulnecká větev se měla následně rozdělit do dvou větví, a to šumpersko-vízmberské a strážnicko-kolínské.

Mimo samotné dělení rodových linií panují neshody mezi historiky i v případě doby zániku napajedelské linie rodu Žerotínů. Ve Slovníku naučném z roku 1873 se můžeme dočíst, že napajedelská větev vymřela roku 1598, ale Erich Šefčík uvádí až rok 1611<sup>5</sup>.

Mezi nejvýznamnější osobnosti napajedelské linie rodu patřil Bedřich starší, který se za svého života stal nejvyšším hejtmanem moravské zemské hotovosti<sup>6</sup>. Nejvýznamnějším členem kolínské větve byl Karel ze Žerotína, který sloužil císaři Karlu V<sup>7</sup>. Rod Žerotínů se podílel na chodu tiskárny v Kralicích, kde byla vytištěna Bible kralická. Dalším významným členem byl Ladislav Velen ze Žerotína. Ladislav Velen byl humanista, cestovatel a obdivovatel umění. Na svých zámcích tak vytvořil řadu sbírek uměleckých děl.

Na Moravě zůstala velkososinská větev. Členy této větve bylo velké množství významných osobností, které nechaly vybudovat řadu dodnes důležitých objektů jako například

<sup>5</sup> LAPÁČEK, Jiří. *Po stopách Žerotínů*. Přerov: Statutární město Přerov, 2012. s. 15. ISBN 978-80-260-3390-5.

<sup>6</sup> JUŘÍK, Pavel. *Encyklopedie šlechtických rodů*. Praha: Knižní klub. Universum, 2014. s.291. ISBN 978-80-242-4573-7.

<sup>7</sup> LAPÁČEK, Jiří. *Po stopách Žerotínů*. Přerov: Statutární město Přerov, 2012. s. 43. ISBN 978-80-260-3390-5.

velkolosinský zámek, ruční papírna ve Velkých Losinách nebo kamenné městské opevnění města Šumperka. Řada osobností rodu také proslula svým tvrdým postojem k poddaným, kteří se proto často bouřili. Sláva této větve rodu Žerotínů skončila během 18. století, kdy kvůli velké míře zadlužení museli začít prodávat jednotlivá panství. Od roku 1802 je hlavním sídlem rodu zámek v Bludově. Na bludovském zámku pokračovatelé rodu žijí dodnes.

## 2.2 Erb rodu

Jan Pelant v knize *Erby české, moravské a slezské šlechty žerotínský erb* blasonuje následovně: „působivý znak, jímž byl v červeném poli černý, zlatě korunovaný lev, který vyrůstal ze stříbrného trojhůří. Přikryvadla byla červeno-černá a v klenotu vyrůstal z helmovní korunky také lev“.<sup>8</sup>

Tento erb má rod Žerotínů již od 13. století. Hmotné doklady o této skutečnosti nalezneme například na zámku ve Velkých Losinách.

Karel VI. povolil Janu Ludvíkovi ze Žerotína spojit rodový erb Žerotínů s erbem vymřelých svobodných pánů z Lilgenau.

Nový erb podle Pelanta vypadal následovně: „Žerotínský lev, který však nově dostal zavřenou korunu, vyplňoval pak pravou polovinu štítu (ten byl celý korunován), kdežto v levé polovině štítu byl čtvrcený lilgenovský znak (dvakrát v červeném poli zlatý lev s rozdvojeným ocasem a dvakrát v modrém poli stříbrný pruh mezi dvěma liliemi) se zlatým srdečním štítkem, ve kterém byla černá korunovaná orlice.“<sup>9</sup>

K původnímu rodovému klenotu se žerotínským lvem, tak přibyla černá korunovaná orlice a dva černé rohy, mezi nimi stříbrná lilie se dvěma přeloženými praporci.

---

<sup>8</sup> PELANT, Jan. *Erby české, moravské a slezské šlechty: vývoj erbů a stručné dějiny 610 rodů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2013. s. 563. ISBN 978-80-7422-254-2.

<sup>9</sup> Tamtéž. s. 563.

### 3 Panství ve vlastnictví Žerotínů

Následujících šest podkapitol se věnuje jednotlivým panstvím, která vlastnili členové velkolosinské větve Žerotínů a jejich hlavním rezidenčním stavbám. V každé podkapitole najdeme základní informace o panství, například první doložené zmínky a původ názvu panství, dále také přehled jejich vlastníků z rodu Žerotínů, historii dané rezidenční stavby a následně shrnutí přínosu rodu Žerotínů pro dané panství. To vše doplněné o grafické znázornění vývoje panství za doby Žerotínů.

#### 3.1 Panství Velké Losiny

##### 3.1.1 Obec Velké Losiny

Velké Losiny leží v podhůří Hrubého Jeseníku v okrese Šumperk. Původní německý název obce zněl Gross Ullersdorf a znamenal Ondřejova ves<sup>10</sup>. Mladší český název je spojen s názvem místního potoka Losinky. Přívlastek Gross (Velké) je užíván od 18. století, a to z důvodu existence obce se stejným názvem - dnešní Nové Losiny. Součástí obce Velké Losiny jsou vesnice Bukovice, Maršíkov, Žárová a osada Ludvíkov. První zmínku o obci Velké Losiny najdeme, jak se dočteme v knize od Richarda Jašše, v listině papeže Klimenta VI. ze dne 12. dubna 1351<sup>11</sup>.

Období	Majitel
???? – 1499	Jan starší ze Žerotína
1499 – 1507 (syn majitele), 1507 - 1530	Petr ze Žerotína
1530 – 1552	Bratři Zikmund, Vilém, Bedřich, Přemek
1552 – 1558	Přemek I. ze Žerotína
1558 – 1608	Jan ze Žerotína
1608 – 1645	Jan Jetřich ze Žerotína
1645 – 1652	Přemek II. ze Žerotína
1652 – 1673	Přemek III. ze Žerotína
1673 – 1692	Andělína hraběnka Gallová
1692 – 1716	Jan Jáchym ze Žerotína
1716 – 1737	Ludovika z Lilgenavy – společně se synem
1716 – 1761	Jan Ludvík ze Žerotína
1761 – 1802	Ludvík Antonín ze Žerotína

*Tabulka 1 Majitelé velkolosinského panství z rodu Žerotínů<sup>12</sup>*

<sup>10</sup> MELZER, Miloš. *Vlastivěda šumperského okresu*. Šumperk: Okresní úřad, 1993. s.496. ISBN 80-850-8302-7.

<sup>11</sup> JAŠŠ, Richard. *Velké Losiny: historická ročenka*. Velké Losiny, 1999, s.13.

<sup>12</sup> VOJKOVSKÝ, Rostislav. *Velké Losiny: zámek severně od Šumperka*. Hukvaldy-Dobrá: Putujme. Putujme po hradech a zámcích. 2013. ISBN 978-80-87712-72-6.



<b>Jan I. (starší) ze Žerotína</b>	1494	Koupě velkolosinského panství
<b>Přemek I. ze Žerotína</b>	1. pol. 16. století	Vznik nejstarší části dnešního zámku – součást gotické tvrze - dnešní východní křídlo
<b>Jan II. (mladší) ze Žerotína</b>	1560	Začátek stavby velkolosinského zámku
	1587	Velké Losiny hospodářsky aktivní – fungující pivovar, vápenka, cihelna, mlýny, pily, kovárny
	1589	Konec přestavby gotické tvrze na renesanční zámek
	1596	Zahájení provozu ruční papírny
	1600	Zahájení stavby nového kostela – kostel sv. Jana Křtitele
<b>Jan Jetřich ze Žerotína</b>	1608	Začátek stavby nízkého zámku
<b>Jan Jáchym ze Žerotína</b>	1. pol. 17. století	Doplnění interiéru zámku
	2. pol. 17. století	Nízký zámek začal sloužit jako hlavní obytný prostor
<b>Jan Ludvík hrabě a pán ze Žerotína</b>	1. pol. 18. století	Vybudování nové zámecké kaple a jízdárny
	1725	Vybudování kaple sv. Kříže při kostele sv. Jana Křtitele
	1729	Stavba sýpky
	1741	Stavba lázeňských budov
<b>Ludvík Antonín hrabě a pán ze Žerotína</b>	1802	Prodej velkolosinského panství Lichtenštejnům

*Časová osa 1 Stavební vývoj velkolosinského panství za Žerotínů*

### 3.1.2 Zámek Velké Losiny před rokem 1802

Během 20. století došlo k řadě stavebně historických průzkumů, ze kterých je zřejmé, že dnešní zámek vznikl přestavbou gotické tvrze.<sup>13</sup> Z 15. století neexistují o tvrzi žádné přímé písemné prameny. Nepřímými prameny jsou zápisy v zemských deskách o příslušnících nižší šlechty,

<sup>13</sup> Kolektiv autorů. *Velké Losiny: 650 let*. Okresní vlastivědné muzeum v Šumperku: Obecní úřad ve Velkých Losinách, 2001, s. 64. ISBN 80-85083-37-X.

kterí takzvaně „seděli na Losinách.“<sup>14</sup> Ze 6. října roku 1494 se dochovala prodejní smlouva, která potvrzuje nové majitele šumpersko-novohradského panství. Novým majitelem se stal rod Žerotínů, konkrétně tedy Jan I. (starší) ze Žerotína.

První majitel se pustil převážně do oprav tvrze po česko-uherských válkách. Druhým majitelem tvrze se stal Petr ze Žerotína, který tvrz zdědil po otci. Nejstarší část dnešního zámeckého komplexu, vznikla až za majitele Přemka I. ze Žerotína. Tato kamenná stavba v dnešním východním křídle zámku, pochází z první poloviny 16. století.

Roku 1562 se město Šumperk vykoupilo z poddanství Žerotínů za více než 11 tisíc zlatých, rod Žerotínů proto přesídlil na samostatné losinské panství. Možnými důvody vykoupení byly spory, které Jan II. (mladší) ze Žerotína měl s měšťany ze Šumperka. Mezi lidmi se však tradoval jiný důvod přesídlení rodu. Údajně za ním stál souboj mezi Zikmundem a Janem mladším, syny Přemka I. Souboj skončil tragicky, kdy Jan smrtelně zranil bratra Zikmunda. Soud Janovi uložil trest domácího vězení právě na losinské tvrzi, proto se celý rod přesunul na losinské panství.<sup>15</sup> Aby byl trest pro Jana snesitelnější pustil se do přestavby rodového sídla. O podobě rodového sídla jako tvrzi svědčí zápis v zemských deskách z roku 1569, kdy Jan dává zapsat věno své druhé manželky<sup>16</sup>.

Janova stavební činnost se od roku 1560 nevztahovala pouze na tvrz. První etapa přestavby tvrze na zámek zahrnovala stavbu východního a západního křídla dnešního vysokého zámku. Východní křídlo bylo později doplněno o jedno patro, aby bylo stejně vysoké jako křídlo západní. Severní stranu zámku tvořila zeď. Z jižní strany stála spojovací zeď s brankou. V prostorách dnešního nízkého zámku, se nacházely hospodářské objekty. Jan mladší ze Žerotína nechal ve Velkých Losinách vybudovat pivovar, lázně a papírnu. Tyto objekty měly být výrazným příjmem pokladny rodu. Jan mladší bývá v literatuře označován jako dobrý hospodář. Hospodářské zázemí tvořilo až na dvacet vsí, které spolu s pivovarem a později papírnu vynášely natolik, že financovaly všechny přestavby sídla. Rodové sídlo bylo i v roce 1577 v urbáři stále označováno jako tvrz. Další etapy přestavby sídla probíhaly i za Janova třetího a čtvrtého manželství. První zmínku o losinském zámku si můžeme přečíst v zemských deskách z roku 1586, kdy došlo k zápisu věna Andělíny Ryšánce. Práce na stavbě zámku byly

---

<sup>14</sup> Kolektiv autorů. *Velké Losiny: 650 let*. Okresní vlastivědné muzeum v Šumperku: Obecní úřad ve Velkých Losinách, 2001, s. 64. ISBN 80-85083-37-X.

<sup>15</sup> JAŠŠ, Richard. *Velké Losiny: historická ročenka*. Velké Losiny, 1999, s. 18.

<sup>16</sup> Kolektiv autorů. *Velké Losiny: 650 let*. Okresní vlastivědné muzeum v Šumperku: Obecní úřad ve Velkých Losinách, 2001, s. 65. ISBN 80-85083-37-X.

ukončeny až v roce 1589. Naznačuje tak kamenná deska s tímto letopočtem nad portálem ve východním křídle.

Od roku 1589 probíhaly další etapy stavebních úprav, kdy došlo například k přístavbě dvouramenných schodišť. Během těchto etap však nebyl dotčen již existující objekt zámku. Později došlo k přístavbě třípodlažního severního křídla. Aby byl celý objekt zámku výškově sjednocen, došlo k dostavbě jednoho patra k východnímu i západnímu křídlu. Po této dostavbě byl vzhled exteriéru sjednocen psaníčkovými a ornamentálními sgrafity. Po úpravách exteriérů se majitelé mohli začít věnovat úpravám a sjednocování interiérů. Během dalších let byly dostavěny renesanční arkády ve všech třech patrech zámku a šestiboká zámecká věž u západního křídla zámku. Do dnešní doby se dochovaly pouze dva zvony, na jednom z nich se nalezneme letopočet 1583<sup>17</sup>. Neexistují doklady jak původní věž vypadala, zda byla již od počátku vysoká jako dnes, nebo zda došlo k jejímu pozdějšímu zvýšení spolu se zámkem. Věž se od 18. století příliš nezměnila. Vyměněn byl pouze hodinový stroj, který později přestal fungovat.

Většina stavebních úprav se uskutečnila za života Jana mladšího ze Žerotína, popřípadě za jeho syna Fridricha. Jan Jetřich, který vlastnil velkolosinský zámek od roku 1608, se pustil do budování zámeckého areálu. Nechal zbudovat nízký zámek. Stavební činnost na zámku a jeho přilehlém areálu byla zastavena během protihabsburského povstání a následné třicetileté války. Bylo vybudováno pouze první patro nízkého zámku a dřevěné pavlačové chodby. Před koncem třicetileté války se novým majitelem stal Přemek II. ze Žerotína, následně zámek zdědil Přemek III. ze Žerotína. Přemek III. zemřel v době, kdy jeho synové nebyli plnoletí, a tak se majitelkou stala jejich poručnice Andělína hraběnka Gallová. Jakmile Jan Jáchym dospěl a stal se majitelem zámku, pustil se do zvelebování sídla. Jan Jáchym byl velký sběratel a doplnil interiér zámku o sběratelské předměty. Roku 1706 byl Jan Jáchym spolu s bratry povýšen do stavu říšských hrabat<sup>18</sup>. Od druhé poloviny 17. století veškeré stavební úpravy směřovaly na budovu nízkého zámku, který se stal hlavním obytným prostorem. Vysoký zámek sloužil k reprezentativním účelům rodu. Místo dřevěných pavlačí, které se kolem nízkého zámku nacházely, byly vybudovány zděné arkády. Jihozápadně od zámku byla vybudována Salla Terrena.

---

<sup>17</sup> JAŠŠ, Richard. *Velké Losiny: historická ročenka*. Velké Losiny, 1999, s. 36.

<sup>18</sup> Kolektiv autorů. *Velké Losiny: 650 let*. Okresní vlastivědné muzeum v Šumperku: Obecní úřad ve Velkých Losinách, 2001, s. 69. ISBN 80-85083-37-X.

V roce 1716 se majitelkou stala Ludovika z Lilgenau, vdova po Janu Jáchymovi. Iniciátorem posledních významných přestaveb byl Jan Ludvík hrabě ze Žerotína, svobodný pán z Lilgenau, který však převážně žil na panství Třemešek nebo Vízemberk. Jan Ludvík se věnoval interiéru zámku a zkrášlování jeho okolí. V první polovině 18. století bylo k původní Salla Terreně přistavěno první patro, mezi východní křídla vysokého a nízkého zámku bylo přistavěno schodiště. Byla vybudována jízdná a nová zámecká kaple. Stará zámecká kaple totiž nevyhovovala prostorem ani barokním interiérem. Nová kaple na zámku vznikla přebudováním dvou místností v západním křídle vysokého zámku.

Posledním majitelem z rodu Žerotínů byl Ludvík Antonín. Ten vlastnil zámek skoro půl století, přesto po sobě nezanechal významné stavební úpravy. V roce 1802 prodal zámek a panství rodu Lichtenštejnů<sup>19</sup>. Panství Velké Losiny prodal z finančních důvodů, protože celý rod měl vysoké dluhy.

### **3.1.3 Zámek Velké Losiny po roce 1802**

Lichtenštejnové přeměnili zchátralou barokní zahradu u zámku na krajinářský park, do kterého nechali zasadit i vzácné druhy listnatých a jehličnatých stromů. Ze zahrady také byly odstraněny některé objekty, jako například renesanční jízdná, sochy nebo dům zámeckého kaplana. Zámecký park byl doplněn o rybník. Na zámek ve Velkých Losinách jezdila druhorozenecká větev<sup>20</sup> Lichtenštejnů, kteří si ze zámku udělali letní sídlo. Veškeré úpravy, které Lichtenštejnové na zámeckém objektu provedli, se týkaly nízkého zámku a především jeho interiéru. Z prostor vysokého zámku využívali jen místnosti v přízemí. Místnosti využili jako školu pro děti zaměstnanců na zámku. Lichtenštejnové interiér značně modernizovali, proto se na zámek dostaly i klasicistní kusy nábytku. Na počátku 20. století nechali na nízký zámek zavést elektřinu a zřídili vodovod. Princ Alois Lichtenštejn nechal malířem Alfredem Schneiderem obnovit sgrafita na západní vnější straně zámku.

Během roku 1945 byl zámek zestátněn a o jeho správu se starali různé instituce památkové péče. Od roku 1962 mělo zámek na starost Okresní vlastivědné muzeum v Šumperku. Na zámek v Losinách byl postupně svezten nejen mobiliář, který patřil Žerotínům v Bludově, ale také umělecké předměty z okolních zámků, například ze zámku v Loučné nad Desnou. V letech 1964 až 1966 Skupina pro údržbu památek při VÚ vyměnila sloupy renesančních arkád a během

---

<sup>19</sup> Kolektiv autorů. *Velké Losiny: 650 let*. Okresní vlastivědné muzeum v Šumperku: Obecní úřad ve Velkých Losinách, 2001, s. 71. ISBN 80-85083-37-X.

<sup>20</sup> SPURNÝ, František. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: (II) Severní Morava*. Praha: Svoboda, 1983, s. 265.

dalších dvou let obnovila renesanční fasádu na nádvoří a na věži a zachránila stropní konstrukci v předsíni jednoho ze sálů.<sup>21</sup> Od listopadu 1995 se zámek stal národní kulturní památkou. V současné době je označován za nejkrásnější moravský zámek, a to díky zachovalé stavbě a čistotě renesančních prvků.

Období	Majitel
1802 – 1805	Alois I. Josef z Lichtenštejna
1805 – 1836	Jan I. Josef z Lichtenštejna
1836 – 1858	Alois II. Josef z Lichtenštejna
1858 – 1929	Jan II. z Lichtenštejna
1929 – 1938	František z Lichtenštejna
1938 – 1945	František Josef z Lichtenštejna
1945 – současnost	Stát

*Tabulka 2 Majitelé zámku ve Velkých Losinách od roku 1802<sup>22</sup>*

## 3.2 Panství Třemešek

### 3.2.1 Obec Třemešek

Doba vzniku obce není známá, lze však předpokládat, že ke vzniku došlo před německou kolonizací oblasti, tedy přibližně v polovině 13. století.<sup>23</sup> Informace o první zmínce se v literatuře liší. Drahomír Polách v knize *Historie zámku a panství Třemešek* uvádí první zmínku z roku 1353<sup>24</sup>. Miloš Melzer ovšem v knize *Vlastivěda šumperského okresu* uvádí až rok 1371<sup>25</sup>. Velkou část místního obyvatelstva tvořili Němci. To se změnilo po druhé světové válce a obci výrazně poklesl počet obyvatel. Výraznější nárůst obyvatel už nenastal. Od roku 1848 je Třemešek součástí šumperského okresu a od roku 1960 tvoří místní část obce Oskava.

Název obce Třemešek vznikl zdrobnělinou slova střemcha, do německého jazyka byl přejat v podobě Tschimischl<sup>26</sup>.

<sup>21</sup> SPURNÝ, František. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: (II) Severní Morava*. Praha: Svoboda, 1983, s. 266.

<sup>22</sup> VOJKOVSKÝ, Rostislav. *Velké Losiny: zámek severně od Šumperka*. Hukvaldy-Dobrá: Putujme. Putujme po hradech a zámcích, 2013. ISBN 978-80-87712-72-6.

<sup>23</sup> POLÁCH, Drahomír. *Historie zámku a panství Třemešek*. Štítý: Veduta. 2014. s. 12. ISBN 978-80-86438-50-4.

<sup>24</sup> Tamtéž. s. 12.

<sup>25</sup> MELZER, Miloš. *Vlastivěda šumperského okresu*. Šumperk: Okresní úřad, 1993. s. 475. ISBN 80-850-8302-7.

<sup>26</sup> Tamtéž. s. 475.

Období	Majitel
1653 – 1673	Přemek III. ze Žerotína
1673 – 1716	Jan Jáchym ze Žerotína
1716 – 1761	Jan Ludvík ze Žerotína
1761 – 1771	Josef Karel ze Žerotína
Od 1771	Antonie Oktavie, rozená ze Žerotína
Do 1814	Rüdiger - syn Antonie Oktavie

*Tabulka 3 Majitelé třemešského panství z rodu Žerotínů*

Období	Majitel
14. století	Páni ze Závořic a Kolšova
15. století	Jiří starší Tunkl z Brníčka a na Zábřehu
Od 1494	Žerotínové
2. pol. 16. století	Petr Bukůvka z Bukůvky
Od 1571	Jan Bukůvka z Bukůvky
1653	Jan z Rottalu
1653 – 1814	Žerotínové a jejich příbuzní
1814 – 1861	Rodina Terschových
1861 – 1938	Rytíř Mauethner
1938 – 2. pol. 20. století	Společnost Milady s. r. o. Brno
Od 2. poloviny 20. století	Státní instituce
21. století	Obec Dolní Studénky

*Tabulka 4 Majitelé třemešského panství a zámku Třemešek*

### 3.2.2 Historie panství a zámku na Třemešku

Prvními dochovanými majiteli Třemešku jsou páni z rodu ze Závořic a Kolšova. Po celé 14. století však není dochovaná žádná zmínka, která by potvrdila, že by se v Třemešku nacházelo nějaké sídlo. Badatelé se přesto domnívají, že zde nějaká tvrz existovala, dochovala se totiž řada zpráv, které tvrz zmiňují. Řada dalších však nikoliv. František Spurný ve své knize Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku připouští existenci sídla. Někteří majitelé si za své jméno přidávali „na Třemešku“ z čehož se dá odvodit, že nějaké sídlo, zde mít museli.

Dalším známým majitelem Třemešku byl Jiří starší Tunkl z Brníčka a na Zábřehu. Datum, kdy Třemešek koupil však není známo. Jiří Tunkl chtěl Třemešek využívat především pro hospodářské účely, chtěl zde vybudovat soustavu rybníků.

Ze 6. října roku 1494 se dochovala kupní smlouva, která dokládá nové majitele, rod Žerotínů. Třemešek, o kterém bylo psáno výše, sloužil jako sídlo nižší šlechty a zanikl na konci 15. století. O panství Třemešek můžeme mluvit nejdříve od 60. let 16. století. Od této doby nalezneme Třemešek v pramenech psán jako pustý a to až do doby než se majiteli stali Bukůvkové.<sup>27</sup>

Petr Bukůvka na Třemešku zařídil nové hospodářské zázemí, které mělo usnadnit jeho správu. Petr Bukůvka hledal místo, kde by mohl postavit nové sídlo, zřejmě pro jeho syna. Třemešek byl výhodný, a to díky svému umístění uprostřed panství, nebylo však kolem něj možné vytvořit vesnice pro lidi, kteří pracovali na jeho dvoře. Roku 1571 zemřel Petr Bukůvka, jeho synovi Janovi bylo teprve šestnáct let, proto se správy panství ujal Zikmund, starší bratr Jana. Rok, kdy se správy ujal Jan, není znám. Dopravení plnoletosti v té době bylo značně individuální. Z roku 1577 se dochoval dopis, který Jan psal radě města Šumperku, je tedy zřejmě, že v té době již spravoval panství sám. Zmíněný dopis Jan podepsal jako Jan Bukůvka z Bukůvky a na Třemešku. Je tedy zřejmě, že zde muselo existovat nějaké sídlo. Sídlo Jana a jeho manželky Estery bylo součástí dvora. Později zde byl vybudován zcela nový zámek. O tomto tvrzení svědčí nápis, který se dochoval nad portálem. Z tohoto nápisu se dozvíme, že zámek byl založen „z gruntu“ první neděli po Velikonocích roku 1587, tedy 23. dubna a financován byl Janem Bukůvkou a jeho ženou Esterou.<sup>28</sup> Tento zámek byl dvojpodlažní s půdorysem obdélného tvaru. Zvláštností zámku bylo jeho odchýlení od symetričnosti, která byla pro renesanci typická. Na levé straně od vstupního portálu se nacházely čtyři okenní osy, na pravé straně už jen tři.

Během roku 1642 došlo k nájezdu švédských vojsk na zámek. Zámek byl následně opraven a roku 1653 prodáván za 18 000 zlatých hraběti Janovi z Rottalu.<sup>29</sup> Hrabě zámek koupil pouze pro osobní zisk. Zámek ještě stejného roku prodal za 21 500 moravských zlatých Přemkovi III. ze Žerotína.<sup>30</sup>

Přemek III. spolu se zámek na Třemešku koupil také Dolní Studénky, Loučky, Hrabíšín a Olešnou. Rod Žerotínů se na Třemešek vrátil po necelých sto letech. Důvod zakoupení Třemešku zpět do vlastnictví rodu není znám. V době kdy na losinském a vízmberském panství panovaly nepokoje kvůli náboženství a probíhaly stavební úpravy na zámku ve Velkých Losinách, byl zámek na Třemešku sídlem manželky Přemka III. Po její smrti zůstal Třemešek

---

<sup>27</sup> POLÁCH, Drahomír. *Historie zámku a panství Třemešek*. Štítý: Veduta, 2014. s.32. ISBN 978-80-86438-50-4.

<sup>28</sup> Tamtéž. s.38-39.

<sup>29</sup> Tamtéž. s.60.

<sup>30</sup> Tamtéž. s.60.

většinu času prázdný. Na zámku byla prováděna pouze nutná údržba, finance byly věnovány spíše hospodářství, které zajišťovalo jejich návratnost.

Po smrti Přemka III. byla správou majetku pověřena jeho sestra hraběnka Gallová, protože jeho synové nebyli plnoletí. Hraběnka Gallová trávila většinu svého času v Praze a správou panství na severní Moravě pověřovala jiné muže, například Felixe Vinařského z Kříšova<sup>31</sup>. Poté co byli Přemkovi synové uznáni za plnoleté rozdělili si majetek mezi sebe. Starší Maxmilián František získal vízmberské panství a Drahanovice a mladší Jan Jáchym získal panství Velké Losiny a Třemešek.<sup>32</sup> Jan Jáchym pobýval na Třemešku, stejně jako jeho předci, jen výjimečně.

Po Janu Jáchymovi se majitelem stal Jan Ludvík ze Žerotína. Ten střídavě žil na Třemešku a ve Velkých Losinách. Jan Ludvík nechal zámek na Třemešku opravit. Jan bývá označován jako dobrý hospodář, což dokazují rostoucí důchody i roční příjmy, které se zdvojnásobily. Po smrti Jana Ludvíka i jeho manželky Marie, rozené z Herbersteinu zdědil třemešské panství spolu se statkem v Chromči jejich syn Josef Karel. Ten se po smrti svých dvou bratrů stal jediným mužským dědicem. Josef Karel se věnoval hvězdářství, proto nechal přebudovat prostory v zámecké věži na hvězdárnu. To, že si nechal na Třemešku vybudovat místnost pro svůj volný čas, může znamenat, že zde trávil velké množství času.

Roku 1771 prodal panství Třemešek své sestře Antonii Oktavii. Ta panství koupila za 146 000 zlatých.<sup>33</sup> Antonie Oktavie se 30. října roku 1754 provdala za Emanuela, svobodného pána ze Stillfriedu a Rattenitz na Neurode.<sup>34</sup> Emanuelova rodina byla se Žerotíny v přízni už od 17. století. Prodej panství byl zřejmě dlouhodobě plánovaný, protože Emanuel spolu se svojí rodinou na Třemešku pobýval již dříve než se stal jeho majitelem. Emanuel zřejmě třemešský zámek nechal upravit, ale nedochovaly se o tom žádné zprávy. Během 18. století došlo k obecnému úpadku rybníkářství. Z toho důvodu bylo vysušeno několik rybníků, jelikož bylo výhodnější využití tohoto prostoru coby pole. Antonie Oktavie prodala Třemešek za 163 000 rýnských svému synovi Rüdigerovi. Rüdiger přeměnil Třemešek na zemědělský statek. 29. března roku 1814 prodal baron Rüdiger panství Františku rytíři Terschovi za 333 000 zlatých a 100 dukátů.<sup>35</sup> Výrazný nárůst ceny panství nebyl zapříčiněn jeho hodnotou, ale státním bankrotem roku 1811.

---

<sup>31</sup> POLÁCH, Drahomír. *Historie zámku a panství Třemešek*. Štíty: Veduta, 2014. s.86. ISBN 978-80-86438-50-4.

<sup>32</sup> Tamtéž. s.94.

<sup>33</sup> Tamtéž. s.115.

<sup>34</sup> Tamtéž. s. 114.

<sup>35</sup> Tamtéž. s. 117.



<b>Přemek III. ze Žerotína</b>	1653	Koupě třemešského panství
<b>Hraběnka Gallová</b>	od 1674	Udržování chodu panství
<b>Jan Jáchym ze Žerotína</b>		Udržování chodu panství
<b>Jan Ludvík ze Žerotína</b>	1716	Oprava třemešského zámku
<b>Josef Karel ze Žerotína</b>		Vybudování hvězdárny v zámecké věži
	1771	Prodej zámku své sestře

*Časová osa 2 Stavební vývoj třemešského zámku za Žerotínů*

### 3.2.3 Zámek Třemešek od 19. století

Terschův syn nechal renesanční zámek přestavět v pozdně empírovém stylu. Roku 1861 koupil zámek brněnský advokát, od kterého zámek kupuje rytíř Mauethner. V roce 1938 se majitelem objektu stala společnost Milady s.r.o. Brno. Rytíř Mauethner za prodej velkostatku a zámku obdržel 4 miliony korun. Za vznikem této firmy stála společnost Baťa Zlín. Baťa chtěl na Třemešku vybudovat továrny na výrobu punčoch<sup>36</sup>. K tomu nikdy nedošlo z důvodu začátku druhé světové války. Už v době 2. světové války se vlastníkem stal Památkový úřad v Liberci. Od 1. ledna 1950 byl Třemešek předán do rukou Československých státních statků Šumperk.<sup>37</sup> Zámek byl přebudován na internát pro zemědělské učně. Jako internát pro mládež sloužil třemešský zámek až do roku 2007. Od roku 1962 vlastnily zámek severomoravské dřevařské závody Šumperk. O třicet let později se majitelem stalo Střední odborné učiliště Šumperk. Roku 2000 vlastnil zámek Olomoucký kraj. Olomoucký kraj prodal zámek obci Dolní Studénky, která v jeho prostorách plánovala vybudovat prostory pro seniory. Objekt zámku je dnes také využíván pro sociálně slabé rodiny.<sup>38</sup>

## 3.3 Panství Vízmbek (Loučná nad Desnou)

### 3.3.1 Obec Loučná nad Desnou

Původní německý název obce zněl Wiesenberg. V doslovném překladu název znamená „Luční hora“. Wiesenberg byl do češtiny přejat jako Vízmbek. Po druhé světové válce, roku 1948, došlo k přejmenování na Loučnou a v roce 1953 se začal používat název Loučná nad Desnou, podle řeky, která teče podél obce<sup>39</sup>.

<sup>36</sup> POLÁCH, Drahomír. *Historie zámku a panství Třemešek*. Štítý: Veduta, 2014. s. 158-159. ISBN 978-80-86438-50-4.

<sup>37</sup> Tamtéž. s. 167.

<sup>38</sup> Tamtéž. s. 172.

<sup>39</sup> MELZER, Miloš. *Vlastivěda šumperského okresu*. Šumperk: Okresní úřad, 1993. s. 336. ISBN 80-850-8302-7.

Loučná nad Desnou je tvořena několika menšími obcemi, tou nejstarší jsou Rejhotice, které vznikly během 14. století, tedy dříve než samotná Loučná (Vízberk). Vízberk byl součástí velkolesinského panství. Po jeho prvním oddělení od Velkých Losin se majitelem stal syn Jana mladšího Přemyslav II. ze Žerotína. Po bitvě na Bílé hoře mělo být panství Přemkovi II. zkonfiskováno, ale díky přátelům, kteří byli v kontaktu s císařem, mu bylo ponecháno. Přemek byl pobízen konvertovat ke katolíkům, což se však nikdy nestalo. V roce 1770 Žerotínové panství z finančních důvodů prodali velehradskému klášteru. Jan Karel ze Žerotína měl totiž velké množství dluhů. O 63 let později bylo panství znovu na prodej, tentokrát ve veřejné dražbě<sup>40</sup>. Dalším majitelem se stal Antonín Bedřich hrabě Mitrovský z Nemyšle, který panství koupil za 216 000 zlatých<sup>41</sup>. Hrabě Mitrovský panství ale už roku 1844 prodal rodině Kleinů. Hrabě Mitrovský tak vlastnil panství pouhých jedenáct let. Po roce 1848 se Vízberk stal sídlem okresního soudu. Ve Vízberku až do konce druhé světové války žilo velké množství německého obyvatelstva.

Období	Majitel
Konec 16. století	Jan II. (mladší) ze Žerotína
Začátek 17. století	Přemek II. a Vilém Bedřich ze Žerotína
1652 – 1673	Přemek III. ze Žerotína
1673 – 1700	Jan Jáchym a Maxmilián ze Žerotína
1700 – 1716	Jan Jáchym ze Žerotína
1716 – 1761	Jan Ludvík ze Žerotína
1761 – 1770	Jan Karel ze Žerotína

*Tabulka 5 Majitelé vízberského panství z rodu Žerotínů*

Období	Majitel
1770 – 1883	Velehradský klášter
1883 – 1842	Antonín Bedřich hrabě Mitrovský z Nemyšle
1842 – 1844	Dědicové po hraběti Mitrovském
1844 – 1945	Rodina Kleinů
1945 – 10. léta 21. století	Stát
2017 – současnost	Georgious Denator s. r. o.

*Tabulka 6 Majitelé vízberského panství a zámku Vízberk / Loučná nad Desnou*

<sup>40</sup> MELZER, Miloš. *Vlastivěda šumperského okresu*. Šumperk: Okresní úřad, 1993. s. 338. ISBN 80-850-8302-7.

<sup>41</sup> SPURNÝ, František. *Hradý, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: (II) Severní Morava*. Praha: Svoboda, 1983. s. 147

<b>Jan II. (mladší) ze Žerotína</b>	Konec 16. století	Oddělení vízmberského panství od velkolosinského
<b>Přemek II. ze Žerotína</b>	1608	Výstavba zámku Vízmberek
<b>Členové rodu</b>	1652 – 1768	Údržba zámku Vízmberek
<b>Jan Karel ze Žerotína</b>	1770	Prodej vízmberského panství

*Časová osa 3 Stavební vývoj vízmberského panství za Žerotínů*

### 3.3.2 Zámek Vízmberek

Renesanční zámek vznikl na místě původního loveckého zámečku. Stalo se tak za vlastnictví Přemkem II. ze Žerotína, který Vízmberek zdědil po otci a zvolil si ho jako své sídlo. Zámek je nejstarší část obce, protože vznikl už na počátku 17. století. Stejně jako v případě zámku ve Velkých Losinách nebo Rudě nad Moravou byli stavitelé zámku italského původu. Zámek prošel barokními úpravami, a to v době, kdy byl majetkem velehradského opata Filipa Martina Zuri. Ten nechal také přistavět tři křídla zámku na jižní straně, čímž zámek získal dnešní půdorys. U zámku byl hned od počátku vytvořen zámecký park, který spolu se zámkem prošel barokní úpravou.

Za hraběte Mitrovského se zámecký byl park proměněn v park krajinářský. Park si tento charakter zachoval dodnes. Hrabě nechal provést i několik změn na samotném zámku. Na stavebních úpravách, které probíhaly v letech 1839 – 1849 se podílel i podnikatel František Klein.

Bratři Kleinové se stali majiteli po hraběti Mitrovském. Kleinové byli povýšeni do šlechtického stavu s přídomkem „z Vízmbeku“. Povýšení se stalo skutečností roku 1859.<sup>42</sup> Kleinové nevyužívané místnosti zámku pronajali okresnímu soudu a bernímu úřadu. Jižní a východní křídlo nechali přizpůsobit bytovým podmínkám. Největší stavební práce, které probíhaly za účelem přestavby zámku, trvaly do konce 80. let 19. století. Rodina Kleinů na zámku Vízmberek vytvořila bohatou sbírku obrazů, která byla později spolu s ostatním mobiliářem převezena na zámek ve Velkých Losinách.

V roce 1945 byl zámek rodině odebrán. V sedmdesátých letech 20. století zámek prošel dalšími úpravami. V jeho prostorách začala fungovat škola. Na přelomu 20. a 21. století se Kleinové snažili o zámek pečovat ve spolupráci s obcí, ale z důvodu nedostatku financí byl zámek prodán

<sup>42</sup> SPURNÝ, František. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: (II) Severní Morava*. Praha: Svoboda, 1983. s. 148

v dražbě. V současné době je majitelem firma Georgious Denator s. r. o.<sup>43</sup>, za kterou stojí Petr Látal. Od roku 2018 na zámku probíhají rekonstrukční práce.

### 3.4 Panství Ruda nad Moravou

#### 3.4.1 Obec Ruda nad Moravou

Zmínky o obci najdeme v církevních pramenech, které pochází ze 14. století. Tehdy se obec jmenovala Ferreus Mons, tedy Železná hora<sup>44</sup>. V listinách správního charakteru se objevovalo pojmenování Ruda až do 17. století. Během vlastnictví Lichtenštejnů se začalo psát o obci jako o Eysenbergu<sup>45</sup>. Od poloviny 18. století byl název změněn na Eisenberg. Obcí s tímto názvem však existovalo několik, proto v roce 1880 došlo k dalším změnám, kdy začal být používán přídomek „nad Moravou“, respektive „an der March“, aby nedocházelo k záměnám s obcí na Rýmařovsku<sup>46</sup>. V roce 1890, kdy místní volby vyhrála česká strana, usiloval starosta o změnu názvu na Ruda nad Moravou, návrh byl přijat, přesto název zůstal dál v německé podobě. Během roku 1897 došlo k rozštěpení obce na Horní Rudu a Nieder Eisenberg<sup>47</sup>. Po první světové válce byl uznáván jen český název, ale od obsazení Sudet do května 1945 nesla obec opět název německý. Od té doby je platný opět název Ruda nad Moravou.

Ve 14. století v obci fungoval kostel a fara spadající pod litomyšlské biskupství. Ruda nad Moravou byla součástí zábřežského panství a patřila tedy pánům ze Šternberka. Samostatné rudské panství se začalo utvářet za doby Petra z Kravaře. Od poloviny 15. století byli majiteli Tunklové z Brníčka. Začátkem století šestnáctého se majitelem stal Mikuláš Trčka z Lípy a ještě do konce století se majiteli panství stali páni z Boskovic. Majetek pánů z Boskovic zdědil Ladislav Velen ze Žerotína, který pocházel z břevclavské větve rodu Žerotínů a byl to tedy vzdálený příbuzný velkolosinské větve rodu. V roce 1596 koupil panství Jan mladší ze Žerotína. Počet vesnic, které tehdy panství tvořily uvádějí zdroje různě. František Spurný uvádí patnáct vesnic, Miloš Melzer uvádí vesnic sedmnáct. V knize Jana Březiny je uvedeno následující: Jan ze Žerotína koupil Rudu spolu vesnicemi Bartoňov, Hostíce, Jakubovice,

---

<sup>43</sup> Zámek Loučná nad Desnou. *Prázdné domy* [online]. [cit. 29.03.2023]. URL: <<https://prazdnedomy.cz/domy/objekty/detail/3702-zamek-loučna-nad-desnou>. Poslední aktualizace 21. prosince 2020.>.

<sup>44</sup> MELZER, Miloš. *Vlastivěda šumperského okresu*. Šumperk: Okresní úřad, 1993. s. 417. ISBN 80-850-8302-7.

<sup>45</sup> WINTER, Miroslav. *Z historie obce Ruda nad Moravou do roku 1945: příběhy starých chalup a staveb*. Ruda nad Moravou: M. Winter, 2009. s. 12. ISBN 978-80-254-8467-8.

<sup>46</sup> MELZER, Miloš. *Vlastivěda šumperského okresu*. Šumperk: Okresní úřad, 1993. s. 417. ISBN 80-850-8302-7.

<sup>47</sup> WINTER, Miroslav. *Z historie obce Ruda nad Moravou do roku 1945: příběhy starých chalup a staveb*. Ruda nad Moravou: M. Winter, 2009. s. 13. ISBN 978-80-254-8467-8.

Komňátku, Raškov, Vlaské, Štědrákovu Lhotu, Janoušov, Hartíkov, Bušín, Olšany, Doubravici u Rudy, Písařov, Bílou Vodu a Březnou.<sup>48</sup>

Období	Majitel
80. – 90. léta 16. století	Ladislav Velen ze Žerotína
1596 – 1600	Jan II. (mladší) ze Žerotína
1600 – 1614	Bernart ze Žerotína
1614 – 1622	Ladislav Velen ze Žerotína

*Tabulka 7 Majitelé rudského panství z rodu Žerotínů*

Období	Majitel
14. století	Páni ze Šternberka
1397 – 1433	Petr z Kravaře
1433 – 1447	Jiří ze Strážnice
1447 – 1508	Rod Tunklů z Brníčka a na Zábřehu
1508 – 1512	Mikuláš mladší rytíř Trčka z Lípy
1512 – 80. léta 16. století	Páni z Boskovic
80. – 90. léta 16. století – 1622	Rod Žerotínů
1622 – 1929	Rod Lichtenštejnů
1929 – 2017	Stát
2017 – současnost	Michal Rozumný

*Tabulka 8 Majitelé rudského panství a zámku Ruda nad Moravou*

<b>Bernart ze Žerotína</b>	Začátek 17. století	Vybudování rudského zámku
<b>Ladislav Velen ze Žerotína</b>	1614	Dokončení stavby zámku
	1616	Dokončení interiéru zámku
<b>Karel z Lichtenštejna</b>	1622	Zámek v rukou Lichtenštejnů

*Časová osa 4 Stavební vývoj rudského panství za Žerotínů*

### 3.4.2 Zámek Ruda nad Moravou

Bernart ze Žerotína, syn Jana mladšího, zdědil rudské panství a začátkem 17. století nechal postavit renesanční zámek. Samotná stavba zámku trvala deset. Rodový erb Žerotínů a erb

<sup>48</sup> BŘEZINA, Jan. *Vlastivěda a místopis okresů šumperského, staroměstského a vízberského z roku 1932*. II. upravené a doplněné vydání. Štítý: Pavel Ševčík – Veduta. 2021. s. 145 - 146. ISBN 978-80-86438-83-2.

Bernartovi manželky Sibyly s letopočtem dokončení je umístěn na arkýři na severním křídle zámku. Stavitelé zámku byli italského původu, a pravděpodobně se jednalo o potomky stavitelů, kteří se podíleli na stavbě velkolosinského zámku. Známe i jméno jednoho ze stavitelů, a to díky účtu, který se dochoval. Byl jím Balcar Vlach<sup>49</sup>. Od roku 1610 tak stojí v Rudě nad Moravou menší renesanční zámek čtvercového půdorysu. Po smrti Bernarta roku 1614 se majitelem panství stal opět Ladislav Velen ze Žerotína. Během jeho vlastnictví získal zámek konečnou podobu. Do konce roku 1616 byly dokončeny i interiéry zámku.

V době pobělohorské, tedy okolo roku 1622, se majitelem panství stal Karel z Lichtenštejna. Karel zámek již znal. Občas do Rudy zavítal jako návštěva Ladislava Veleny. Roku 1627 se Ladislav Velen na zámek vrátil, ale jen na velmi krátkou dobu. Ladislav Velen byl velmi radikální nekatolík a Rudu proto musel navždy opustit. Ladislavův syn Bartoloměj ze Žerotína se pokoušel získat panství zpět. To se mu nikdy nepodařilo a majiteli zůstali Lichtenštejnové. Pro Lichtenštejny nebyl zámek v Rudě vhodným sídlem, a proto jej učinili sídlem správy panství. Většinu mobiliáře, který se na zámku nacházel, byl odvezen na jiná sídla Lichtenštejnů, zbývající mobiliář byl zničen švédskými vojsky. Švédové se zámku zmocnili krátce během roku 1643<sup>50</sup>.

Josef Václav z Lichtenštejna nechal na zámku vybudovat kapli, která byla zasvěcena svaté Anně. Dostavba kaple byla jediná úprava zámku, která byla provedena od jeho vzniku až do poloviny 18. století. Pro zábavu úředníků pracujících na zámku byla na přelomu 18. a 19. století vybudována střelnice a kuželna. V průběhu 19. století pak areál zámku doplnily hospodářské objekty. Interiér zámku byl v té době již zcela přebudován na úřednické byty a kanceláře. Na zámku sídlil vrchnostenský lesní úřad a správa statku. Během pozemkové reformy, která probíhala v rozmezí let 1922 a 1928, byl velkostatek Ruda – Kolštejn a lesní majetek zestátněn<sup>51</sup>. Zámek se ve 20. století stal kulturní památkou i přesto, že v jeho interiérech byly úřednické byty. Během roku 2004 byl zámek definitivně vyklizen. Od roku 2017 je zámek v soukromých rukou a jeho majitelem je Michal Rozumný<sup>52</sup>, který zámek v současné době rekonstruuje.

---

<sup>49</sup> SPURNÝ, František. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: (II) Severní Morava*. Praha: Svoboda, 1983, s. 202.

<sup>50</sup> Tamtéž. s. 203.

<sup>51</sup> Tamtéž. s. 203.

<sup>52</sup> Zámek Ruda nad Moravou. *Prázdné domy* [online]. [cit. 29.03.2023]. URL: <<https://prazdnedomy.cz/domy/objekty/detail/2534-zamek-ruda-nad-moravou>>. Poslední aktualizace 22. 9. 2020.>.

## 3.5 Panství Šumperk

### 3.5.1 Město Šumperk

Město Šumperk najdeme na severu Moravy na řece Desná na jihozápadním okraji pohoří Jeseníky. Šumperku se často přezdívá „Živá brána Jeseníků“. Toto označení získalo město díky dopravní křižovatce silničních cest a železničních tratí mířících do Jeseníků, ale také díky svému kulturnímu vyžití. Přesný rok založení města není známý. Zakládací listina byla v minulosti zřejmě zničena. Víme však, že město bylo založeno ve 13. století. Historikové vymezili období, kdy mohlo být město založeno, mezi lety 1269 až 1276. První zmínka o městu pochází z roku 1281. První zmínka o dominikánském klášteře nacházejícím se ve městě pochází až z roku 1297.

V roce 1340 získali město páni z Lipé, konkrétně Petrold a Čeněk<sup>53</sup>. Rod pánů z Lipé dostal město od markraběte Karla. Ovšem už v roce 1352 drží město zpět markrabě, tentokrát Jindřich. Roku 1438 město Šumperk a Nový hrad získal od Beneše z Valdštejna Bernard z Cimburka. Bernard se v průběhu svého života velmi zadlužil a spolu s ním bylo zadluženo i město Šumperk, které se stalo ručitelem. Roku 1455 Bernard prodává Šumperk a Nový hrad a jejich novým držitelem se stává jeden z věřitelů – Jan Tunkl z rodu Tunklů z Brníčka a na Zábřehu.<sup>54</sup> Šumperk spolu s Novým hradem zdědil Jiří starší Tunkl.

Dne 4. června roku 1490 se na šumperském zámku konal sjezd moravských a slezských stavů, který řešil otázku následnictví trůnu po Matyáši Korvínovi.

Roku 1496 přešlo držení města, zničeného Nového hradu a Bludova na rod Žerotínů. Přenechání majetku nebylo dobrovolné a patrně k němu nedošlo ani z finančních důvodů. Rozhodnutí o předání majetku vydal zemský soud<sup>55</sup>. Během roku 1504 král Vladislav II. daroval šumperské zboží Janovi z Kunovic, který jej následně prodal Petrovi ze Žerotína.

Po smrti Petra ze Žerotína roku 1530 došlo k rozdělení panství mezi jeho čtyři syny. Šumperk zdědil nejstarší syn – Přemek. Roku 1553 se město stává protestantským městem, kde převažovalo luteránské vyznání.<sup>56</sup> Po smrti Přemka si Šumperk mezi sebe rozdělili jeho dva synové. Brzy začaly vznikat spory mezi Žerotíny a poddanými.

---

<sup>53</sup> HARRER, Franz. *Dějiny města Šumperka*. Praha: Argo, 2020. s.54. ISBN 978-80-257-3107-9.

<sup>54</sup> Tamtéž. s.71.

<sup>55</sup> Tamtéž. s.79.

<sup>56</sup> Tamtéž. s.87.

Měšťané se rozhodli povýšit město na královské, ale zároveň se chtěli vyhnout tomu, aby jejich město sloužilo jako zástava. Roku 1562 se měšťanům podařilo vykoupit město z poddanství. Koupí města ztvrdil císař Ferdinand. Sedmnácté století přineslo městu řadu nepříznivých situací. Přiznaná privilegia ztratilo město roku 1622, a to za účast na stavovském povstání. Ve čtyřicátých letech 17. století bylo město pleněno švédským vojskem. Od roku 1679 byl ustanoven inkviziční tribunál, jemuž předsedal Jindřich František Boblig z Edelstadtu. Následné čarodějnické procesy trvaly v Šumperku patnáct let.

<b>Období</b>	<b>Majitel</b>
1496	Jan I. (starší) ze Žerotína
1504	Petr ze Žerotína
1530	Přemek ze Žerotína
do roku 1562	Jan II. mladší a jeho bratr

*Tabulka 9 Majitelé šumperského panství z rodu Žerotínů*

<b>Období</b>	<b>Majitel</b>
14. století	Jeneč ze Šumperka
Od 1340	Páni z Lipé
	Páni z Kunštátu
	Páni z Valdštejna
Od 1438	Páni z Cimburka
Od 1455	Tunklové z Brníčka a na Zábřehu
1496 - 1504	Žerotínové
1504	Jan z Kunovic
1504 – 1562	Žerotínové
1562	Šumperští měšťané
1622	Lichtenštejnové
	Stát

*Tabulka 10 Majitelé šumperského panství a zámku Šumperk*



<b>Jan I. (starší) ze Žerotína</b>	1496	Koupě šumperského panství
	1496	Zahájení přestavby původního hradu na zámek
<b>Petr ze Žerotína</b>		Přestavba hospodářských objektů na východní křídlo zámku
		Dostavěno západní křídlo zámku
	1504	Dokončena přestavba zámku
<b>Jan II. (mladší) ze Žerotína</b>	1569	Prodej podílu na zámku a statku šumperským měšťanům

*Časová osa 5 Stavební vývoj šumperského panství za Žerotínů*

Při pátrání o původu názvu města Šumperka, lze v literatuře a v internetových zdrojích nalézt dvě možné varianty původu. Ta první mluví o prvních obyvatelích, kteří na toto místo přišli ve 13. století, a to pravděpodobně z tehdy již přelidněného Slezska a dali svému novému domovu jméno podle jeho polohy – Schön-Berg, v doslovném překladu Krásný vrch<sup>57</sup>. Při tvorbě českého názvu města, zřejmě došlo pouze k počeštění Schön-Berg a vzniklo jméno města Šumperk.

Druhá varianta je publikovaná v knize Franze Harrera. Mluví o publikaci Topografie Markrabství moravského z roku 1781, kde se píše o jistém muži: „jistý Zdeněk Ralsko z Valdštejna měl před šesti sty lety, tedy roku 1180, v držení obec „Schömborg“. Zdeněk Ralsko, pocházel z rodu Markvarticů, ...“.<sup>58</sup> Synové pana Ralska tuto obec povýšili na město. Ze slova Schömborg pak opět v češtině mohlo vzniknout jméno Šumperk. Z této publikace by vyplývalo, že město bylo pojmenováno již před 13. stoletím, kdy měli přijít obyvatelé ze Slezska, o kterých hovořila první varianta.

### 3.5.2 Zámek Šumperk

Krátce po založení města, okolo roku 1281, byl vybudován menší hrad, jehož prvním majitelem byl Jeneč ze Šumperka.<sup>59</sup> Záznamy o podobě původního hradu se nedochovaly. Následně během 14. a 15. století se na hradě vystřídala řada majitelů. Mezi nimi byli například páni

<sup>57</sup> Dějiny města Šumperka. *Šumperk: Živá brána Jeseníků* [online]. Publikáční a redakční systém Public4u © 2000 - 2023 [cit. 29.03.2023]. URL: <<https://www.sumperk.cz/cs/turista/o-sumperku/dejiny-mesta-sumperka.html>>.

<sup>58</sup> HARRER, Franz. *Dějiny města Šumperka*. Praha: Argo, 2020 s. 50. ISBN 978-80-257-3107-9.

<sup>59</sup> SPURNÝ, František. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: (II) Severní Morava*. Praha: Svoboda, 1983, s. 243.

z Lipé, páni z Kunštátu, páni z Valdštejna, páni z Cimburku a samozřejmě také rod Tunklů z Brníčka a na Zábřehu.

Rod Žerotínů vlastnil panství od roku 1496 a Petr ze Žerotína si Šumperk zvolil jako svoje hlavní sídlo. Petr ze Žerotína nechal postavit místo nepohodlného hradu renesanční zámek. Hospodářské objekty byly přestavěny na východní křídlo a následně bylo dostavěno křídlo západní. Hrad patrně nebyl zcela zničen, ale byl pouze přestavěn na zámek. Kvůli přestavbám a dostavbám vznikl zámek s půdorysem tvaru písmene U. Přestavba zámku byla dokončena roku 1504, což dokazovala kamenná deska s letopočtem a kamenný erb Žerotínů. Obojí bylo zničeno během přestavby roku 1840.<sup>60</sup>

Zámek byl součástí hradeb, proto se jej obyvatelé města od Žerotínů rozhodli odkoupit spolu se svou svobodou roku 1562. Měšťané zámek využívali k několika účelům. Část zámku sloužila k reprezentativním účelům, většina zámku však sloužila hospodářské správě. Roku 1622 bylo město poníženo ze svobodného města na lichtenštejnské ochranné město<sup>61</sup>. Toto ponížení města přispělo k přeměně zámku na pouhý hospodářský objekt. Během následné švédské okupace sloužil zámek jako ubytování vojákům. Z dob třicetileté války se ve zdi zámku dochovala kamenná koule, která byla na místě zazděná jako upomínka na ostřelování města.<sup>62</sup>

Na konci šedesátých let 17. století vypukl ve městě požár, který do velké míry zasáhl i zámek. Zámek byl obnoven v manýristickém barokním stylu. Jeho prostory začaly sloužit jako pivovar. V roce 1840 bylo západní křídlo zámku přebudováno na školu, později zbytek zámku obsadil městský úřad. Škola v původním zámeckém objektu je do dnešní doby, v průběhu let se měnilo pouze její zaměření.

I přesto, že byl zámek v 19. a následně i ve 20. století přestavován, dochovaly se původní renesanční prvky. Doklady renesance jsou tři arkády s půlkruhovými archivoltami, které jsou součástí severního křídla zámku.

## **3.6 Panství Bludov**

### **3.6.1 Obec Bludov**

Obec Bludov se nachází v okrese Šumperk asi 4 kilometry jižně od města Šumperk. Bludov zřejmě vznikl někdy na přelomu 12. a 13. století. Jak se můžeme dočíst na oficiálním webu

---

<sup>60</sup> SPURNÝ, František. Hrad, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: (II) Severní Morava. Praha: Svoboda, 1983, s. 244.

<sup>61</sup> Tamtéž. s. 244.

<sup>62</sup> POLÁCH, Drahomír. *Historické toulky Šumperskem*. I. díl. Druhé vydání. Štíty: Pavel Ševčík - Veduta. 2017. s. 110. ISBN 978-80-86438-70-2.

obce Bludov, údajným zakladatelem by měl být Blud z Bludova.<sup>63</sup> Ve 13. století v Bludově vznikla farnost a byl postaven kostel, který byl zasvěcen svatému Jiří. Během 14. století byl Bludov často zastavován. Během té doby bludovské panství vlastnili například páni z Kunštátu, páni z Valdštejna nebo například Tunklovi z Brníčka a na Zábřehu. V roce 1496 se stali majiteli panství Žerotínové, kteří ho koupili od Tunklů. Mezi dalšími majiteli panství v historii najdeme například rod Lichtenštejnů.

Rod Žerotínů se majitelem panství stal v minulosti čtyřikrát. Poprvé to bylo za Jana I. (staršího) v 15. století, kdy Jan I. koupil šumperské panství spolu s Bludovem a Novým hradem. Podruhé se tak stalo na začátku 17. století za Bedřicha ze Žerotína. Když Bedřich roku 1613 prodával Bludov patřilo k němu následující – tvrz a ves Bludov, Bratrušov, Velviz, Osikov a Rejchartice. Potřetí se koupě bludovského panství odehrála roku 1710 za Jana Jáchyma ze Žerotína. V 18. století bylo bludovské panství s příslušenstvím - dolní a horní dvůr, ovčárna, tzv. zámeček, sklepy a sady - koupeno za 182 400 zlatých. Do bludovského panství tehdy patřila Chromeč, Rejchartice, Osikov, Velviz s pustým Novým hradem a Kopřivná.<sup>64</sup> Poslední návrat Žerotínů se odehrál při navrácení zestátněného majetku na konci 20. století.

Období	Majitel
1496	Jan I. (starší) ze Žerotína
1497	Petr ze Žerotína
50. léta 16. století	Přemek I. ze Žerotína
1558 – 1568	Bedřich ze Žerotína
1589	Ladislav Velen ze Žerotína – Jan II. (mladší) ze Žerotína
Začátek 17. století – 1613	Bedřich ze Žerotína
1710 – 1716	Jan Jáchym ze Žerotína
1716 – 1761	Jan Ludvík ze Žerotína
1761 – 1818	Josef Karel ze Žerotína
1818 – 1845	František Josef ze Žerotína
1845 – 1860	Zdenek ze Žerotína
1860 – 1885	Gabriela hraběnka Almassy
1885 – 1922	Karel ze Žerotína
90. léta 20. století	Karel Mornstein - Zierotin

**Tabulka 11** Majitelé bludovského panství a zámku Bludov z rodu Žerotínů

<sup>63</sup> Historie obce. *Obec Bludov: Oficiální web* [online], 2019. [cit. 22.03.2023]. URL: <<https://www.bludov.cz/>>.

<sup>64</sup> BŘEZINA, Jan. *Vlastivěda a místopis okresů šumperského, staroměstského a vízmberského z roku 1932*. II. upravené a doplněné vydání. Štíty: Pavel Ševčík – Veduta. 2021. s. 127 - 139. ISBN 978-80-86438-83-2.

<b>Období</b>	<b>Majitel</b>
13. století	Rod Bludovců
1346	Čeněk z Lipé
Od 1346	Markrabě Jan Jindřich
1387	Diviš z Bludova
Do 1397	Jindřich z Dombořic
1397	Markrabě Jošt
Začátek 15. století – 1436	Proček Lysický z Kunštátu - Páni z Kunštátu
1436	Beneš z Valdštejna
50. léta 15. století	Sestra Beneše z Valdštejna a Jiří Tunkl
Od poloviny 15. století – 1496	Rod Tunků z Brníčka a na Zábřehu
1496 – 1568	Rod Žerotínů
1568 – 1573	Biskup Vilém Prusinovský z Vickova a další biskupové
1572 - 1589	Rod Odkolků z Oujezdce
1589 – 1613	Rod Žerotínů
1613 – 1622	Rod Odkolků z Oujezdce
1622 - 1634	Kníže Karel z Lichtenštejna
1634 – 1710	Rod Lichtenštejnů - Kastelkornů
1710 – 1922	Rod Žerotínů
1922 – 90. léta 20. století	Stát
90. léta 20. století – současnost	Rod Mornstein - Zierotínů

*Tabulka 12 Majitelé bludovského panství a zámku Bludov*

<b>Jan I. (starší) ze Žerotína</b>	1496	Koupě Bludova od Tunklů
<b>Petr ze Žerotína</b>	1520	Stavba tzv. zámečku
<b>Bedřich ze Žerotína</b>	1613	Prodej Bludova Odkolkům z Oujezdce
<b>Lichtenštejnové Kastelkornové</b>	1624	Stavba bludovského zámku
<b>Jan Jáchym hrabě ze Žerotína</b>	1710	Koupě bludovského panství zpět od Lichtenštejnů - Kastelkornů
<b>Ludvík Antonín hrabě a pán ze Žerotína</b>	1802	Bludovský zámek se stal hlavním rodovým sídlem
<b>František Josef hrabě a pán ze Žerotína</b>	1837	Postavena hrobka u kostela sv. Jiří

*Časová osa 6 Stavební vývoj bludovského panství za Žerotínů*

### 3.6.2 Hrad Bludov

Bludovský hrad vznikl zřejmě krátce po založení obce. Svědectví o jeho existenci dnes tvoří řada zpráv, místní názvy, ale také sesuté podzemní chodby nebo zarostlé, i když velmi nepatrné, zbytky zdí. Hrad byl postaven předky rodu Žerotínů, a to moravským rodem Bludovců (Bludoviců). V první polovině 14. století vlastnili bludovské panství páni z Lipé. V době kdy se majitelem panství a hradu stal moravský markrabě Jan Jindřich, bylo panství tvořeno všemi Bludov, Bratrušov, Bohutín, Chromeč a Radomilov.<sup>65</sup> Na konci 14. století prošel bludovský hrad nejrozsáhlejšími vojenskými stavebními úpravami. Začátkem 15. století získali panství zástavou páni z Kunštátu, ale už v roce 1436 patřilo Benešovi z Valdštejna. V době, kdy hrad patřil Benešovi, je označován za šlechtické sídlo. Po Benešovi z Valdštejna patřilo panství Jiřímu staršímu Tunklovi z Brníčka. Panství na rod Tunklů přešlo díky sňatku Benešovy sestry. Bludovský hrad byl označován jako nepohodlný a vojensky nebezpečný. Hrad byl rozbořen během česko-uherských válek, tedy někdy během 60. až 70. let 15. století. Dalšími majiteli se stali Žerotínové. Žerotínové v té době ale sídlili v nedalekém Šumperku, a proto neměli zapotřebí rozbořený hrad opravovat. Hrad chátral a stavební materiál z něj byl v 19. století využit na stavební účely.

<sup>65</sup> SPURNÝ, František. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: (II) Severní Morava*. Praha: Svoboda, 1983, s. 25.

### 3.6.3 Zámek Bludov

Zámek Bludov se nachází ve středu obce u hlavní komunikace. Půdorys zámku je tvaru písmene U. Bludovský zámek zřejmě vznikl více než sto let po rozboření bludovského hradu. Petr ze Žerotína nechal roku 1520 vybudovat pod hradem tzv. zámeček. Zámeček měl sloužit spíše jako obytná budova panského dvora než panské sídlo<sup>66</sup>. Z roku 1613 existuje zmínka o tvrzi postavené při Dolním dvoře. Zmínka existuje díky prodeji panství. Panství prodával Bedřich ze Žerotína a kupoval jej Jan starší Odkolek z Oujezdce.

Už roku 1622 se majitelé panství stali Lichtenštejnové – Kastelkornové. Bludovské panství bylo totiž zkonfiskováno po bitvě na Bílé hoře. Lichtenštejnové v Bludově nechávají postavit pozdně renesanční zámek místo dosavadní tvrze. K výstavbě zámku dochází roku 1624. Lichtenštejnové bludovské panství nevlastnili ani sto let.

Jan Jáchym hrabě ze Žerotína, svobodný pán z Lilgenau panství koupil roku 1710. V roce 1802 byli Žerotínové z finančních důvodů nuceni prodat velkolosinské panství, proto se zámek v Bludově stal hlavním sídlem rodu. Do Bludova z Velkých Losin byla přestěhována rozsáhlá knihovna, sbírka zbraní, obrazárna i rodový archiv. Žerotínové v Bludově zůstali až do roku 1945, kdy byl zámek zestátněn a většina vnitřního zařízení byla přestěhována zpět do Velkých Losin. Interiér zámku prošel úpravami a jeho prostory byly využívány jako obecní úřad, pošta nebo také veřejná knihovna.

V 90. letech minulého století byl zámek navrácen větvi rodu Žerotínů, konkrétně Karlu Mornstein-Zierotinovi. Původně byla Žerotínům vrácena jen polovina bludovského majetku, postupně se ale s obcí dohodli na úplném návratu majetku do jejich vlastnictví.

---

<sup>66</sup> SPURNÝ, František. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: (II) Severní Morava*. Praha: Svoboda, 1983, s. 26.

## 4 Další žerotínské stavby na Šumpersku

Následující kapitola se zabývá dalšími stavbami, které příslušníci velkolosinské a následně bludovské větve nechali vybudovat. Jedná se především o stavby, které jim měly napomáhat k větším výnosům z panství, ale také o církevní stavby a místa jejich posledního odpočinku.

### 4.1 Ruční papírna ve Velkých Losinách

Papírnické řemeslo se začalo rozšiřovat na našem území v průběhu 16. století z německého prostředí. V českých zemích existovalo přes 20 ručních papíren. Na Moravě bylo možné papírnu najít v Olomouci, v Brně, v Litovli nebo v Šumperku, mimo městské celky se papírny začaly šířit až na přelomu 16. a 17. století.

Jan mladší ze Žerotína rozšiřoval pozemkové vlastnictví rodu. Už v roce 1587 v Losinách fungoval panský pivovar, dva mlýny, vrchnostenský dvůr, tři pily, tři kovárny, cihelna a vápenka.<sup>67</sup> Jan mladší měl neshody se šumperskými poddanými a po jejich vyplacení z poddanství, se jim snažil co nejvíce konkurovat. To mohlo být jedním z důvodů, proč nechal ve Velkých Losinách vybudovat ruční papírnu. Původní dřevěné objekty papírny byly vybudovány na místě tehdejšího obilného mlýna, což bylo výhodné, protože u mlýna bylo zajištěno dostatečné zásobování vodou, která byla pro výrobu papírnu nutná. Výstavba papírny započala v roce 1550.<sup>68</sup> Papírna začala zřejmě fungovat v roce 1596. Z tohoto roku se dochoval první filigrán se znakem Žerotínů. Papírna si do dnešní doby uschovává všechny použité filigrány. Ruční papírna ve Velkých Losinách nebyla zpočátku příliš úspěšná, i přes to drobné výnosy z jejího provozu plynuly do rodinné pokladny. Ruční papírna často měnila majitele. V době, kdy se majitelkou stala Barbora Schnelerová, později Göttlicherová<sup>69</sup>, musela již papírna úspěšně generovat zisk. Barbora Schnelerová byla totiž obviněna z čarodějnictví. Jak víme, inkvizitor František Boblig a celá inkviziční komise si vybírala především ze zámožných obyvatelek oblastí, ve kterých působila. František Boblig poté z Velkých Losin odešel do Šumperka, kde jednou z obětí byla manželka majitele papírny. Zatímco ve Velkých Losinách papírna přečkala i Bobligovo upalování čarodějnic, pro šumperskou papírnu mělo mnohem těžší následky. Až díky inkvizitorovi Bobligovi se tak podařilo papírně v Losinách konkurovat té šumperské. Při průmyslové revoluci v 19. století se pro ruční papírnu v Losinách objevila

<sup>67</sup> Kolektiv autorů. *Velké Losiny: 650 let*. Okresní vlastivědné muzeum v Šumperku: Obecní úřad ve Velkých Losinách, 2001, s. 87. ISBN 80-85083-37-X.

<sup>68</sup> *Evidenční list nemovité kulturní památky č. 1187*. [online]. [cit 09.05.2023]. URL <[https://iispp.npu.cz/mis\\_public/documentDetail.htm?id=1141531](https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1141531)>.

<sup>69</sup> Ruční papírna v datech: Historie Ruční papírny v datech – nejdůležitější události. *Ruční papírna* [online]. [cit. 15.03.2023]. URL: <<https://www.rpvl.cz/cz/rucni-papirna/rucni-papirna-v-datech>>.

nová konkurence – továrny. Ruční papírna nemohla továrnám konkurovat, a tak přeorientovala výrobu na luxusní zboží a výrobky pro zdravotnictví. Po druhé světové válce byla ruční papírna znárodněna a připojena k Olšanským papírnám. Později měla být ruční papírna zcela zrušena, ale za její záchranu se přimluvili významní čeští umělci, například Max Švabinský. Od roku 1987 funguje v papírně Muzeum papíru. I přes to zde stále probíhá výroba. Výrobky pocházející z této papírny jsou využívány například pro tisk vysokoškolských diplomů nebo dalších významných listin.

Budovy papírny byly v minulosti často pozměňovány a rozšiřovány. Současný vzhled průčelí je z roku 1825, zatímco krovy už ze 17. století.<sup>70</sup>

## 4.2 Kostel sv. Jana Křtitele a kaple sv. Kříže ve Velkých Losinách

První zmínka o losinské faře pochází z roku 1350, kdy byla připojena k nově vzniklému litomyšlskému biskupství. Kdy byla losinská fara připojena zpět k olomouckému biskupství není známo. V druhé polovině 16. století se většina obyvatel velkolosinského panství obrátila na luteránskou víru.

Původní, zřejmě dřevěný kostel, stál na místě dnešního kostela. Roku 1599 dal Jan mladší ze Žerotína dřevěný kostel zbourat a nechal ho nahradit kostelem novým. Nový kostel vznikl v letech 1600 až 1603. Podle badatelů je stavitelem kostela člověk, který se zasloužil i o renesanční zámek ve Velkých Losinách. Archivní materiály se ale nedochovaly. Podle některých badatelů je stavební mistr kostela sv. Jana Křtitele stejný jako stavební mistr kostelů v Sobotíně, Branné nebo v Bratrušově. Za kostelem v Sobotíně stojí zedník Antonio Doma (Thoma), stavitel Andreas Warte a tesař Michel Hilbert<sup>71</sup>. Kostel byl hned od začátku zasvěcen sv. Janu Křtiteli. S ohledem na luteránské vyznání Žerotínů a většiny obyvatel Velkých Losin, byl kostel vybaven skromně. Už v původním kostele se nacházela rodinná hrobka Žerotínů. Tato hrobka byla přemístěna do nového kostela. Po umělecké stránce nejhodnotnějším náhrobkem v kostele je ten Jana mladšího. Jeho náhrobek se nachází ve zdi za oltářem a samotný hrob pod podlahou před náhrobkem. V roce 1948 a 2000 došlo k otevření rodinné hrobky. Krypta pod kostelem je dlouhá přibližně 12 metrů a 5 metrů široká.<sup>72</sup> Při otevření bylo nalezeno dvacet ztrouchnivělých rakví, ve kterých byly ostatky jak dospělých, tak i děti. V hrobce se nachází i srdce Jana Jáchyma ze Žerotína, který zemřel ve Vídni a do Velkých

<sup>70</sup> Evidenční list nemovité kulturní památky č. 1187. [online]. [cit 09.05.2023]. URL <[https://iispp.npu.cz/mis\\_public/documentDetail.htm?id=1141531](https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1141531)>.

<sup>71</sup> Kolektiv autorů. *Velké Losiny: 650 let*. Okresní vlastivědné muzeum v Šumperku: Obecní úřad ve Velkých Losinách, 2001, s. 78. ISBN 80-85083-37-X.

<sup>72</sup> JAŠŠ, Richard. *Velké Losiny: historická ročenka*. Velké Losiny, 1999, s.32.



Losin, bylo přesunuto pouze jeho srdce. Po bitvě na Bílé hoře došlo k problémům s pohřbíváním příslušníků rodu, kteří nevyznávali „správnou víru“. Ostatky Přemysla II. ze Žerotína čekaly na uložení do rodinné hrobky přibližně sedm let. Uložení do hrobky se mohlo uskutečnit pouze díky vzbouřeným sedlákům, kteří chtěli pochovat svého pána. Kostel se dočkal honosnější výzdoby až za Přemysla III. ze Žerotína, který konvertoval ke katolicismu. Roku 1725 Jan Ludvík ze Žerotína nechal ke kostelu přistavět kapli sv. Kříže. Rodinná hrobka se od toho roku nacházela po obvodu kaple. V kapli bylo místo až pro 34 nebožtíků, využito bylo pouze jedenáct z nich. V kapli se pohřbívalo v letech 1744 až 1931. Roku 1748 byla ke kostelu přistavěna věž a sakristie. Během roku 1784 došlo k obnově interiéru, byl pořízen nový oltář a v kostele byl umístěn obraz sv. Jana Křtitele.

Věž kostela je z období gotiky, v 18. století, roku 1784, byla upravována.<sup>73</sup>

### 4.3 Lázně Velké Losiny

První zmínka o lázních pochází z roku 1562<sup>74</sup>. Už během 16. století byla ve Velkých Losinách čerpána minerální voda. Z této doby pochází dnešní zřídlo, které nese název Eliška. Až do 20. století tvořila hlavní součást lázní čtyři zřídla – Eliška, Marie, Karel a Marie Terezie. V roce 1580 využívaly lázně teplý pramen, který byl vyveden do nádrže, ve které se lidé koupali.

Lázně patřily rodu Žerotínů, kteří zde v roce 1741 nechali postavit zděnou stavbu kruhového tvaru s bazénem. Tato stavba na stejném místě stojí i dnes. Jan Ludvík ze Žerotína v areálu lázní nechal vybudovat kapli sv. Kříže. Od roku 1802 patřily lázně Lichtenštejnům, kdy jim celé velkolesinské panství Žerotínové prodali.

V areálu lázní nalezneme také menší sakrální stavbu – kapli sv. Kříže. Kapli nechala v roce 1715 vystavět Ludvika Žerotínová z Lilgenavy.<sup>75</sup>

### 4.4 Sýpka ve Velkých Losinách

Roku 1716 se rodinného majetku ve Velkých Losinách ujal Jan Ludvík, který se hned pustil do zvelebování a rozšiřování. Výstavba sýpky byla důležitým hospodářským krokem, protože velká sýpka umožňovala uskladnění většího množství úrody. Jan Ludvík se při stavbě velkolesinské sýpky nechal inspirovat řadou sýpek v okolí, aby sýpka v Losinách byla co

<sup>73</sup> Evidenční list nemovité kulturní památky č. 1186. [online]. [cit 09.05.2023]. URL<[https://iispp.npu.cz/mis\\_public/documentDetail.htm?id=1141429](https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1141429)>.

<sup>74</sup> Kolektiv autorů. *Velké Losiny: 650 let*. Okresní vlastivědné muzeum v Šumperku: Obecní úřad ve Velkých Losinách, 2001, s. 102. ISBN 80-85083-37-X.

<sup>75</sup> Evidenční list nemovité kulturní památky č. 1188. [online]. [cit 09.05.2023]. URL<[https://iispp.npu.cz/mis\\_public/documentDetail.htm?id=1141416](https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1141416)>.

nejdokonalejší<sup>76</sup>. Mezi jeho hlavní inspiraci patřila sýpka na panství Falkenberg, sýpky v Bredlitz, ale také lichtenštejnská sýpka v Kolštejně. V roce 1728 probíhal nákup materiálu a hned na začátku roku následujícího byla zahájena stavba. Stavba sýpky trvala přibližně jeden rok. Sýpka nebyla příliš zdobená, jedinou ozdobou byla a dodnes je kartuš se spojeným erbem hrabat ze Žerotínů a pánů z Lilgenau.

Objekt sýpky má 6 pater, která jsou spojená dřevěným schodištěm. V prvních patrech sýpky jsou sloupky vytesané do podoby sloupů v arkádovém nádvoří velkolosinského zámku.

#### 4.5 Kostel v Pustých Žibřidovicích

Kostel v Pustých Žibřidovicích je zasvěcen svaté Máří Magdaléně. Vysvěcen byl v roce 1735<sup>77</sup>. O jeho postavení se zasloužil Jan Ludvík hrabě a pán ze Žerotína, svobodný pán z Lilgenau. Do roku 1735 byly Pusté Žibřidovice spravovány farností v Kopřivné.

#### 4.6 Kostel v Kopřivné

Kostel Nejsvětější Trojice v Kopřivné byl postaven před rokem 1753<sup>78</sup>. Stavba kostela započala v roce 1746.<sup>79</sup> Stejně jako v případě kostela v Pustých Žibřidovicích se o jeho stavbu zasloužil Jan Ludvík hrabě a pán ze Žerotína.

#### 4.7 Hrobka v Bludově

Nová rodinná hrobka byla postavena u kostela sv. Jiří v Bludově. Stavba proběhla v 30. letech 19. století, tedy po přesídlení z Velkých Losin do Bludova. Stavebníkem hrobky byl František Josef hrabě a pán ze Žerotína<sup>80</sup>. Hrobka není nijak výrazná, jedná se o jednoduchou stavbu. V této hrobce byly příslušníci rodu pochováváni od 40. let 19. století až do roku 1985. V hrobce se nachází i ostatky Karla staršího ze Žerotína, který nebyl příslušníkem velkolosinské větve.

#### 4.8 Městské opevnění v Šumperku

Původní opevnění města Šumperka tvořila jen dřevěná palisáda a dvojí příkop<sup>81</sup>. Během husitských válek byly dřevěné hrabdy pouze zesíleny. Dřevěná palisáda byla nahrazena kamennými hradbami až za Petra ze Žerotína. Na městských hradbách se nacházelo pět věží. Na oficiální internetové stránce města se můžeme o hradbách dočíst následující informace: „V

---

<sup>76</sup> JAŠŠ, Richard. *Velké Losiny: historická ročenka*. Velké Losiny, 1999, s. 4

<sup>77</sup> Pusté Žibřidovice: Historie obce. *Jindřichov: Oficiální stránky* [online]. [cit. 29.04.2023]. URL: <<https://www.jindrichovsu.cz/puste-zibridovice-4>>. Poslední aktualizace 11. 2. 2022.

<sup>78</sup> BŘEZINA, Jan. *Vlastivěda a místopis okresů šumperského, staroměstského a vízmberského z roku 1932*. II. upravené a doplněné vydání. Štítý: Pavel Ševčík – Veduta. 2021. s. 287. ISBN 978-80-86438-83-2.

<sup>79</sup> *Evidenční list nemovité kulturní památky 961*. [online]. [cit. 09.05.2023]. URL: <[https://iispp.npu.cz/mis\\_public/documentDetail.htm?id=1143788](https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1143788)>.

<sup>80</sup> LAPÁČEK, Jiří. *Po stopách Žerotínů*. Přerov: Statutární město Přerov, 2012. s. 54. ISBN 978-80-260-3390-5.

<sup>81</sup> HARRER, Franz. *Dějiny města Šumperka*. Praha: Argo, 2020. s.83, ISBN 978-80-257-3107-9.

centru města najdete torso středověké fortifikace. Hradba byla místy až 5 metrů vysoká a 1,5 metru silná a zesilovalo ji pět bašt. Vodní příkop byl nejméně 10 metrů široký, voda se do něho přiváděla z Bratrušovského potoka.“<sup>82</sup> Město bylo 29. října 1646<sup>83</sup> dobyto švédským vojskem. Po jejich odchodu bylo nutné většinu hradeb strnout. Od té doby město nemělo takovou formu ochrany. V roce 1797 byly bašty z opevnění prodány do soukromých rukou.<sup>84</sup> Během 19. století, konkrétně v letech 1860 a 1863, došlo i ke stržení městské brány. Příkop byl zasypan a byl vytvořen val. Do dnešní doby se dochovaly pouze pozůstatky hradeb, které ohraničují historické jádro města. Zbytky hradeb můžeme vidět například u šumperského zámku.

## 4.9 Zámek Kolštejn

Původní hrad Kolštejn byl postaven na počátku 14. století mezi lety 1308 až 1310. První zmínka se dochovala z roku 1325<sup>85</sup>. Stavebníkem hradu byl rytíř, který pocházel ze Slezska, Jan Wustenhube<sup>86</sup>, v některé literatuře také Wüstenhube. Hrad Kolštejn měl bergfritovou dispozici. Z původního hradu se dochovala pouze obvodová zeď a zbytky paláce. Po Janu Wüstenhubovi se majiteli stali páni z Lipé, Václav z Mladějova, páni z Valdštejna a následně páni ze Zvole. Rod Žerotínů se majitelem hradu stal před rokem 1575. Žerotínové začali v prostorách hradu budovat zámek se třemi zámeckými křídly. Majitelem byl Jan mladší ze Žerotína, který ještě rozestavěný zámek prodává pánům z Vrba. Zámek navazoval přímo na původní hrad. Na základě tvarů arkád kolem nádvoří lze usuzovat, že stavba probíhala za účasti italských stavitelů. Stejně jako v případě ostatních žerotínských zámků a staveb. O dostavbu zámku se postaral až další majitel, kterým se stal Hanuš Petřvaldský z Petřvaldu. Roku 1622 obdrželi panství Lichtenštejnové. Za jejich vlastnictví ztratil zámek funkci sídla. Během historie zámku došlo ke dvěma devastujícím požárům. První požár vypukl v roce 1770 a druhý 1926<sup>87</sup>. Zámek začala obec rekonstruovat na počátku 21. století, ale brzy došly potřebné finance. Rekonstrukce zámku a jeho následné otevření veřejnosti se povedlo díky podnikateli Petru Látalovi, který zámek vlastní a rekonstrukci financoval.

---

<sup>82</sup> Šumperské hradby. *Šumperk : Živá brána Jeseníků* [online]. [cit. 03.04.2023]. URL: <<https://www.sumperk.cz/dr-cs/997-sumperske-hradby.html>>.

<sup>83</sup> HARRER, Franz. *Dějiny města Šumperka*. Praha: Argo, 2020. s.203, ISBN 978-80-257-3107-9.

<sup>84</sup> *Evidenční list nemovité kulturní památky č. 1274*. [online] [cit. 09.05.2023]. URL<[https://iispp.npu.cz/mis\\_public/documentDetail.htm?id=1144429](https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1144429)>.

<sup>85</sup> SPURNÝ, František. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: (II) Severní Morava*. Praha: Svoboda. 1983, s. 33.

<sup>86</sup> PLAČEK, Miroslav. *Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri. 1996. s.92, ISBN 80-859-8308-7.

<sup>87</sup> Tamtéž. s.94.

## 5 Popis objektů

Následující kapitola se věnuje popisu převážně hlavní objektů, které byly zmíněny výše. Popis staveb je brán ze současného pohledu, u většiny staveb to však znamená, že se jedná o popis staveb, tak jak ho nechali postavit členové rodu Žerotínů.

Popisy staveb jsou doplněny o poznámky, které odkazují na fotografie, uvedené v obrazové příloze. Obrazová příloha se nachází na samotném konci této práce.

### 5.1 Zámek Velké Losiny

Zámek ve Velkých Losinách je tvořen dvěma zcela odlišnými objekty. Tím prvním objektem je trojkřídlý trojpodlažní zámek z období renesance (viz obr. 2), druhým objektem je nízký jednopatrový zámek z období baroka (viz obr. 3). Vysoký zámek je doplněn dvoupatrovými ochozy s arkádami na všech třech křídlech. Nádvoří zámku připomíná tvar lichoběžníku. Na jihozápadě nádvoří stojí osmiboká věž, která je zakončena renesanční bání. Vnější fasády vysokého zámku pokrývá sgrafitová omítka (viz obr. 5). Vnější fasády nízkého zámku pokrývá jednoduchá klasicistní koncepce se stuhovými okenními šambránami.<sup>88</sup> Hlavní vstup na nádvoří nalezneme ve východním křídle nízkého zámku. Na nádvoří zámku se vstupuje z přilehlého anglického parku. Okenní osy u vysokého zámku jsou nepravidelné. Nepravidelnost je způsobena začleněnou nejstarší částí zámku, která vznikla za Přemka I. ze Žerotína. Střechy zámků jsou sedlové.

### 5.2 Zámek Třemešek

Zámek Třemešek je volně stojící, nepřiléhá k němu žádná další stavba. Jedná se o jednoduchý dvoupatrový zámek s pravidelným obdélným půdorysem. Třemešský zámek je kryt valovou eternitovou střechou, která je doplněna věžičkou. Zámek má devět okenních os v pravidelném uspořádání. Hlavní průčelí se současným vchodem je otočeno směrem na severovýchod (viz obr. 8), tedy k silnici. Původní vstup s renesančním portálem je otočen na jihovýchod. Současný vchod je zakryt skleněnou verandou. Na soklech renesančního portálu spočívají niky s figurami stavebníků třemešského zámku – Jana Bukůvky a jeho manželky Estery (viz obr. 8). Vnější fasáda stavby je hladká pouze v přízemí je doplněna bosáží na nároží.

---

<sup>88</sup> VÍTEK, Tomáš. *Velké Losiny – vysoký zámek objekt A: stavebně historický průzkum - 1. etapa*. Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště v Olomouci. 2018, s. 5 URL: <[https://iispp.npu.cz/mis\\_public/documentDetail.htm?id=1254937](https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1254937)>.

### 5.3 Zámek Vízmberek

Zámek v Loučné nad Desnou, dříve nazývané Vízmberek, je tvořen dvěma propojenými jednopatrovými objekty. Starý zámek, který je směrem na sever, je tvořen čtyřmi křídly. Tyto čtyři křídla tvoří uzavřené nádvoří. Střechy jsou sedlové kryté plechem. Na východním křídle zámku najdeme třináct okenních os, na severním osm os, na západním křídle dvanáct nepravidelných os a na jižním křídle sedm nepravidelných os.<sup>89</sup> Zámek je postaven z kamenného, cihlového i smíšeného zdiva. Zdivo je hladce omítnuté s nátěrem okrové barvy. Na severním křídle je odkryta původní renesanční fasáda (viz obr. 13). Fasáda je členěna lesénovým rámem, bosáží na nároží a pravoúhlými okny. V severním a jižním křídle jsou široké průjezdy. Zeď západního křídla je doplněna o kašnu s chrličem. Nový zámek, který je propojený s jižním křídlem starého zámku, je dvoupatrová budova půdorysu písmene U. Z východního křídla vystupuje presbyterium kaple (viz obr. 11 a 12). Jižní křídlo nového zámku má třináct okenních os a na bocích stojí dva věžovité rizality zastřešené barokními báními (viz obr. 10).<sup>90</sup> Stejně jako fasády starého zámku jsou i fasády nového zámku hladké okrové barvy. Střechy nového zámku jsou sedlové a kryté eternitem.

### 5.4 Zámek Ruda

Zámek Ruda je čtyřkřídlový jednopatrový zámek. Půdorys zámku je tvaru nepravidelného lichoběžníku. Nádvoří zámku je doplněno arkádami, které jsou na všech křídlech zámku. V severním křídle je vybudována věž a půlválcový arkýř (viz obr. 14). Konzole arkýře nese dva erby. První erb představuje Bernarta ze Žerotína, druhý erb připomíná Sibylu Libštejnskou z Kolovrat, Bernartovu manželku. Původní psaníčkové sgrafito, které bylo na všech fasádách je v současnosti překryto novější vápennou líčkou.<sup>91</sup>

### 5.5 Zámek Šumperk

Zámek v Šumperku je dvoupatrová trojkřídlová budova. Zámek má půdorys tvaru písmene U. Západní křídlo zámku má 6 okenních os na straně do nádvoří, severní křídlo také šest okenních os, východní křídlo má pouze 4 okenní osy. Na levé straně severního křídla se dochovala dvojpatrová arkáda, která je zazděná (viz obr. 18). Střechy zámku jsou sedlové, kryté eternitem.

---

<sup>89</sup> Zámecký park s parkem: Loučná nad Desnou. *Národní památkový ústav: Památkový katalog* [online]. [cit. 09.06.2023]. URL: <<https://pamatkovykatalog.cz/zamek-s-parkem-538330>>.

<sup>90</sup> PLAČEK, Miroslav. *Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 1996. s. 226. ISBN 80-859-8308-7.

<sup>91</sup> Zámek s parkem: na nad Moravou. *Národní památkový ústav: Památkový katalog* [online]. [cit. 09.06.2023]. URL:<<https://pamatkovykatalog.cz/zamek-s-parkem-535958>>.

## 5.6 Zámek Bludov

Zámek Bludov je patrový objekt s půdorysem tvaru písmene U. Přízemí zámku je postaveno z kamenného a smíšeného zdiva, patro zámku z cihelného zdiva. Zámek má sedlové střechy s volskými oky<sup>92</sup> kryté eternitem. Bludovský zámek není tvořen jednotnou architekturou, jeho nejednotnost je způsobena dlouhodobým vývojem, a to od renesance až po klasicismus. Západní křídlo, které je označeno jako vstupní, má 21 okenních os. Toto křídlo je doplněno nárožními dvoupatrovými rondely s věžičkami (viz obr. 20, 21 a 22). Fasáda západního křídla je členěna plastickou pásovou bosáží. Jižní křídlo je členěno na 12 x 4 okenní osy. Fasáda tohoto křídla je hladká, členěná pravoúhlými okny se šambránami. Nejstarší část zámku se nachází v přízemí na západní straně dvorního traktu.

## 5.7 Ruční papírna ve Velkých Losinách

Areál ruční papírny ve Velkých Losinách je tvořen komplexem budov, kdy každá budova pochází z jiné doby. To je zapříčiněno postupným rozšiřováním výroby a služeb. Hlavní budova je patrová se širokým průčelím k silnici. Průčelí objektu je jednoduché, jeho poslední úprava proběhla v roce 1825. Široký vchod s kamenným ostěním do hlavní budovy se nachází v přízemí vlevo. Budova má vysoký štít se třemi patry oken. Střecha hlavní budovy je mansardová s průduchy (viz obr. 24). Průduchy jsou ve střeše z důvodu umístěné sušárny pod střechou budovy. Konstrukce, schodiště a krovy budovy pochází zřejmě ze 17. století.

## 5.8 Sýpka ve Velkých Losinách

Barokní sýpka ve Velkých Losinách je samostatně stojící dvoupatrová budova. Půdorys budovy je obdélného tvaru. Budova má sedlovou střechu, která je krytá eternitem. Štítové průčelí je členěné rámovými lisénami. Štít budovy je třípatrový. Stěny sýpky jsou členěny lisénami a rámováním. Vstupní portál, který je směrem na jih, doplňuje kartuš s erby rodu Žerotínů a svobodných pánů z Lilgenau (viz obr. 33).

## 5.9 Hrobka v Bludově

Žerotínská hrobka v Bludově se nachází na východní straně kostela sv. Jiří. Žerotínská hrobka je jednoduchou stavbou v empírovém slohu. Světlo do hrobky proniká čtyřmi obloukovými okny s mřížemi (viz obr. 39). Do hrobky vede jednoduchý vchod s ostěním (viz obr. 38). Jižní stranu hrobky doplňuje erb rodu Žerotínů (viz obr. 40). Zdi hrobky jsou omítnuté bílou hladkou omítkou.

---

<sup>92</sup> Zámek s parkem: Bludov. *Národní památkový ústav: Památkový katalog* [online]. [cit. 09.06.2023]. URL: <<https://pamatkovykatalog.cz/zamek-s-parkem-535262>>.

## 6 Osobnosti velkolosinské větve rodu Žerotínů od 15. století až do současné doby

Následující kapitola obsahuje přehled členů velkolosinské větve rodu Žerotínů. Najdeme zde základní informace o životě mužského člena, například informace o potomstvu, úřadech, které zastával nebo rozsahu jeho majetku. Následuje vždy přehled jeho stavební aktivity.

### 6.1 Jan I. (starší) ze Žerotína

- ?1435?-1499

Rok narození Jana staršího ze Žerotína nám není znám, víme však, že zemřel roku 1499. Považujeme ho za praotce tzv. šumperské větve Žerotínů<sup>93</sup>. Jan starší ze Žerotína zastával v letech 1480 - 1482 post nejvyššího sudího v Olomouci. Tři roky před smrtí, tedy roku 1496, koupil Jan starší panství Šumperk společně s Novým hradem. Jan starší si vzal za manželku Machnu z Nové Cerkve, se kterou měl šest synů – Petra, Viktorina, Jiřího, Bartoloměje, Bernarta a Jana.

- „praotec“ šumperské, později velkolosinské větve
- Významné funkce
  - Nejvyšší sudí v Olomouci v letech 1480 - 1482
- Stavební činnost a rozšiřování panství
  - 1496 koupě šumperského panství s Novým hradem
- Rodinný život
  - Manželka - Machna z Nové Cerkve – šest synů<sup>94</sup>

### 6.2 Petr ze Žerotína

- Před 1488 – 1530<sup>95</sup>

Petr ze Žerotína jako nejstarší syn zdědil šumperské panství, které zahrnovalo Losiny, Šumperk a Nový hrad. Přesto král Ladislav roku 1507 daroval šumperské panství Janu z Kunovic. Stejněho roku však Petr ze Žerotína kupuje šumperské panství zpět. Petr k šumperskému panství přidal i Bludov, který do té doby držel Jindřich Tunkl. Zástavou získal hrad Rabštejn a Zvoli. Roku 1527 vyměnil Bohuslavice a Dubicko za panství Třemešek. Petr ze Žerotína vykonával úřad nejvyššího moravského komořího a hejtmana olomouckého kraje. Za manželku

<sup>93</sup> JAŠŠ, Richard. *Velké Losiny: historická ročenka*. Velké Losiny, 1999. s. 17

<sup>94</sup> LAPÁČEK, Jiří. *Po stopách Žerotínů*. Přerov: Statutární město Přerov, 2012. s. 46. ISBN 978-80-260-3390-5.

<sup>95</sup> JAŠŠ, Richard. *Velké Losiny: historická ročenka*. Velké Losiny, 1999. příloha

měl Markétu z Pernštejna, se kterou měl čtyři syny – Přemka, Viléma, Zikmunda a Bedřicha.<sup>96</sup> Petr ze Žerotína zemřel 26. prosince 1530 v Šumperku.

- Rodinný život
  - Syn Jana I. (staršího) ze Žerotína
  - Manželka - Markéta z Pernštejna – čtyři synové
- Stavební činnost a rozšiřování panství
  - Opětovný zisk šumperského panství, které zahrnovalo Velké Losiny, Šumperk a Nový hrad
  - 1507 připojen Bludov k šumperskému panství
  - Jako zástavu získal hrad Rabštejn spolu s Rýmařovem později i Zvole
  - 1527 výměna Bohuslavic a Dubicka za třemešské panství
  - Zásluha o přestavění šumperského hradu na renesanční zámek
  - Stavba kamenné hradby v Šumperku
  - 1520 stavba tzv. zámečku v Bludově

### 6.3 Přemek I. ze Žerotína

- ??? – 1558

Přemek zdědil panství po otci – Petru ze Žerotína. Jeho manželkou byla Kateřina z Rýznburku a z Oseku<sup>97</sup>. Manželé měli sedm synů. Dochovaly se zmínky o pěti z nich – Petr, Zikmund, Bedřich a Jan. Syn Boreš zemřel krátce po narození. Přemek zemřel roku 1558. Po jeho smrti spravovali majetek společně jeho synové. Po neshodách si majetek rozdělili. Petr a Jan spravovali panství Losiny, Vízberk a Šumperk. Zikmund spravoval Zvole a Bedřich Bludov.

- Stavební činnost a rozšiřování panství
  - Panství od Velkých Losin po Bludov
  - Vybudování zámku ve Vízberku
- Rodinný život
  - Syn Petra ze Žerotína
  - Manželka - Kateřina z Rýznburku a z Oseku – sedm synů

### 6.4 Jan II. (mladší) ze Žerotína

- 1539 – 1608

---

<sup>96</sup> JAŠŠ, Richard. *Velké Losiny: historická ročenka*. Velké Losiny, 1999. s. 17.

<sup>97</sup> Tamtéž. s. 17.



Jan mladší ze Žerotína byl odsouzen na rok těžkého žaláře na losinské tvrzi. Trest dostal za bratrovraždu. V roce 1562 propustil Šumperk z poddanství za 11 200 zlatých, v roce 1569 prodal městu i podíl na statku a zámku. V roce 1578 přenechal Petr bratru Janovi obce Sobotín a Važany. Roku 1589 připojil Jan ke svému panství Bludov a Ruda. Jan mladší ze Žerotína nechal na místě losinské tvrze vybudovat renesanční zámek, 1592 nechal zbudovat první lázeňský dům v Losinách a o osm let později i honosný luteránský kostel. Jan mladší zastával úřad zemského soudce. S první ženou Bohunkou Berkovou z Dubé a Lipé neměl žádné děti. Jeho druhou ženou se stala Marjána Žampachová z Potštejna, se kterou měl čtyři syny – Bernarta, Bedřicha, Viléma a Zdeňka. Třetí manželkou byla Anna Žabkovna z Limberka. Čtvrtou manželkou byla Andělína Ryšánka z Modřic, se kterou měl dva syny – Jana Jetřicha, Přemka a dvě dcery.<sup>98</sup> Jan mladší ze Žerotína zemřel 8. května 1608.

- Stavební činnost a rozšiřování panství
  - Zdědění Velkých Losin, Vízemberka a Šumperka spolu s bratrem Petrem
  - 1562 propuštění poddaných ze Šumperka a prodej svého podílu na šumperském zámku a statku
  - Od bratra získán Sobotín a Važany
  - 1589 Bludov a Ruda připojen k velkolosinskému panství
  - Novým rodovým sídlem se stávají Velké Losiny
  - Trojkřídlý renesanční zámek s arkádami a šestibokou věží ve Velkých Losinách
  - Pivovar a ruční papírna ve Velkých Losinách
  - 1. lázeňská budova ve Velkých Losinách
  - Kostel sv. Jana Křtitele ve Velkých Losinách
- Významné funkce
  - Úřad zemského soudce
- Rodinný život
  - Syn Přemka I. ze Žerotína
  - Manželka - Bohunka Berková z Dubé a Lipé – žádný syn
  - Manželka - Marjána Žampachová z Potštejna – čtyři synové
  - Manželka - Anna Žabkovna z Limberka
  - Manželka - Andělína Ryšánka z Modřic – dva synové

---

<sup>98</sup> JAŠŠ, Richard. *Velké Losiny: historická ročenka*. Velké Losiny, 1999. s. 18.

## 6.5 Jan Jetřich ze Žerotína

- ??? - 1645

Jan Jetřich získal losinské panství, od kterého byl oddělen Vízemberk, s několika obcemi. Z oddělených obcí můžeme zmínit například Maršíkov, Kouty, Rudoltice a Sobotín. Jan Jetřich studoval na univerzitě ve Štrasburku. Při stavovském povstání stál na straně vzbouřených stavů. Jako trest měli s bratrem Přemkem ztratit tři čtvrtiny majetku, zbytek měl být zkonfiskován. To se však netýkalo věna manželek. Majetek byl darován arciknížeti Karlovi, bratrovi císaře Ferdinanda II. Karel měl vyplatit podíl Žerotínům okamžitě a v hotovosti, to se ale nikdy nestalo. Žerotíny nevyplatil ani pozdější císař Ferdinand III. Jan Jetřich a Přemek panství drželi i po obnovení zřízení zemského. Oba dva zůstali věrní luteránské víře. Roku 1636 se podařilo vyjednat udržení dědičného majetku, ale za vyplacení vysokého odstupného (100 000 zlatých) císařské pokladně a přestoupení ke katolické víře. Přestup ke katolíkům se nikdy neuskutečnil a oba dva zemřeli jako luteráni. Jan Jetřich měl za manželku Kateřinu Žampachovou z Potštejna, se kterou měl syna Karla Zdeňka.<sup>99</sup> Syn zemřel v útlém věku, proto veškerý majetek zdědil bratr Přemek.

- Stavební činnost a rozšiřování panství
  - Vízemberk a dalších vesnice oddělen od velkolosinského panství
  - Nízký zámek u trojkřídleho zámku ve Velkých Losinách
- Rodinný život
  - Syn Jana II. (mladšího) ze Žerotína a Andělíny Ryšánky z Modřic
  - Manželka - Kateřina Žampachová z Potštejna – syn

## 6.6 Přemysl II. ze Žerotína (Přemek II.)

- 1590 – 1652

Přemek II. získal panství Vízemberk i s přidělenými obcemi, které byly zmíněny dříve. Stejně jako bratr studoval na univerzitě ve Štrasburku. Při stavovském povstání byl spolu s bratrem na straně vzbouřených stavů. Za manželku měl Annu Marii hraběnku Šlikovou z Holejče<sup>100</sup>, se kterou měl tři syny – Jana Jáchyma, Karla Jindřicha, Přemysla a pět dcer.<sup>101</sup> Syn Jan Jáchym zemřel v mladickém věku. Přemysl II. ze Žerotína zemřel 24. ledna 1652.

---

<sup>99</sup> JAŠŠ, Richard. *Velké Losiny: historická ročenka*. Velké Losiny, 1999. s. 19.

<sup>100</sup> LAPÁČEK, Jirí. *Po stopách Žerotínů*. Přerov: Statutární město Přerov, 2012. s. 49. ISBN 978-80-260-3390-5.

<sup>101</sup> JAŠŠ, Richard. *Velké Losiny: historická ročenka*. Velké Losiny, 1999. s. 20.

- Stavební činnost a rozšiřování panství
  - Zámek Vízmbek
- Rodinný život
  - Syn Jana II. (mladšího) ze Žerotína
  - Manželka - Anna Marie hraběnka Šliková z Holejče – tři synové

## 6.7 Bernart ze Žerotína

- ???? - 1614

Bernart získal po otci statky v Rudě, kde roku 1610 nechal postavit jednopatrový zámek s arkádami. Za manželku pojal Sybilu Libštejnskou z Kolovrat. Bernart neměl žádné děti.<sup>102</sup>

- Stavební činnost a rozšiřování panství
  - Jednopatrový zámek s arkádami v Rudě nad Moravou
- Rodinný život
  - Syn Jana II. (mladšího) ze Žerotína
  - Manželka - Sybila Libštejnská z Kolovrat

## 6.8 Bedřich ze Žerotína

- ???? - 1617

Bedřich po otci zdědil panství Bludov, které ale hned vzápětí prodal a pobýval tak u svých bratrů v Rudě a v Losinách. Za manželku měl Johanku Bruntálskou z Vrbna, se kterou neměl žádné děti.<sup>103</sup>

- Stavební činnost a rozšiřování panství
  - Prodej panství Bludov
- Rodinný život
  - Syn Jana II. (mladšího) ze Žerotína
  - Manželka - Johanka Bruntálská z Vrbna

## 6.9 Přemysl III. ze Žerotína

- 1629 – 1673

Po naléhání konvertoval ke katolicismu, díky čemuž mu byly ponechány všechny moravské statky. Za Přemysla III. došlo na losinském panství k selskému povstání. Založil osadu

<sup>102</sup> JAŠŠ, Richard. *Velké Losiny: historická ročenka*. Velké Losiny, 1999. s. 19.

<sup>103</sup> Tamtéž. s. 19.

Přemyslov a koupil Třemešek a Drahanovice. Pokusil se zbudovat městečko kolem losinského zámku. Jeho záměry byly zničeny, a to především městem Šumperk. Jeho manželkou byla Alžběta Juliána z Oppersdorfu, se kterou měl celkem sedm dětí, pět z nich ale zemřelo do jednoho roku.<sup>104</sup> Staršího věku se dožili dva synové – Maxmilián František a Jan Jáchym. Přemysl III. zemřel 24. února 1673, kdy jeho dva synové ještě nebyli plnoletí a nemohli tak převzít panství do svých rukou. Poručnictví za ně vykonávala Angelika Sybila hraběnka z Galle, která je spjata s čarodějnickými procesy. Angela Sybilla na losinském panství pobývala až do roku 1695, kdy zemřela.

- Stavební činnost a rozšiřování panství
  - Založení osady Přemyslov
  - Koupě Třemešku a Drahanovic
  - Snaha o vybudování města kolem losinského zámku
- Rodinný život
  - Syn Přemysla II. ze Žerotína
  - Manželka - Alžběta Juliána z Oppersdorfu – dva synové do dospělého věku

## 6.10 Jan Jáchym ze Žerotína a Maxmilián ze Žerotína

- Jan Jáchym - 1667 – 1716
- Maxmilián - 1662 - 1706

Po smrti Angeliky Sybily hraběnky z Galle byli Jan Jáchym a Maxmilián prohlášeni za plnoleté. Bratři se plně odklonili od svých luteránských předků a stali se opět hrdými příslušníky říšské šlechty. Jan Jáchym zastával u dvora významné úřady – c. k. komoří, tajný rada a byl také přísedícím nejvyššího moravského soudu. Jan Jáchym roku 1700 koupil panství Vízmbek a o deset let později také bludovské panství a statek Chromeč. Jan Jáchym měl za manželku Ludviku z Lingenau<sup>105</sup>, se kterou měl tři syny – Karla, Jana Ludvíka, Leopolda Maxmiliána a tři dcery. Jediný Jan Ludvík se dožil vyššího věku, o zbylých dětech toho v pramenech moc nenajdeme.

### Jan Jáchym:

- Stavební činnost a rozšiřování panství
  - 1700 koupě panství Vízmbek

---

<sup>104</sup> LAPÁČEK, Jiří. *Po stopách Žerotínů*. Přerov: Statutární město Přerov, 2012. s. 51. ISBN 978-80-260-3390-5.

<sup>105</sup> JAŠŠ, Richard. *Velké Losiny: historická ročenka*. Velké Losiny, 1999. s. 22.

- 1710 koupě panství Bludov s Chromčí
- Zdědění panství Velké Losiny a Třemešek
- Doplnění velkolosinského zámku o umělecké předměty
- Významné funkce
  - c. k. komoří, tajný rada a přisedící nejvyššího moravského soudu
- Rodinný život
  - Syn Přemysla III. ze Žerotína
  - Manželka - Ludovika z Lilgenau – tři synové

## 6.11 Jan Ludvík hrabě a pán ze Žerotína, svobodný pán z Lilgenau

- 1691 – 1761

Jan Ludvík pobýval hlavně na panství Třemešek, Vízemberk a Velké Losiny. Jan Ludvík nechal vystavět mnoho budov, o kterých jsme se v této práci dozvěděli více. Nechal vystavět například kapli svatého Kříže jako rodinnou hrobku, panskou sýpku v Losinách poblíž zámku, zámeckou kapli a barokní zahradu na losinském zámku a kostely v Pustých Žibřidovicích a Kopřivné. Jan Ludvík nechal zvelebit i lázeňský areál. Zasloužil se o přebudování kruhové budovy lázeňského bazénu a o vybudování kaple sv. Kříže. Jan Ludvík požádal císaře Karla VI. o připojení dědičného titulu spolu s erbem svobodných pánů z Lilgenau k titulu hrabat ze Žerotína. V roce 1740 bylo jeho žádosti vyhověno. Manželkou Jana Ludvíka byla Marie Františka hraběnka z Herbersteiunu, se kterou měl tři syny – Jana Karla, Ludvíka Antonína a Josefa Karla a tři dcery.<sup>106</sup> Jan Ludvík zemřel 11. května 1761. Veškerý jeho majetek zdědili jeho tři synové.

- Stavební činnost a rozšiřování panství
  - Panství Bludov, Třemešek, Vízemberk a Velké Losiny
  - Statky Chromeč, Bohdíkov a statky ve Slezsku
  - Kaple sv. Kříže při kostele sv. Jana Křtitele ve Velkých Losinách
  - Sýpka ve Velkých Losinách
  - Zámecká kaple na zámku Velké Losiny
  - Barokní zahrady u zámku Velké Losiny
  - Kostel sv. Máří Magdalény v Pustých Žibřidovicích
  - Kostel Nejsvětější Trojice v Kopřivné
  - Zvelebení lázeňských budov ve Velkých Losinách

<sup>106</sup> LAPÁČEK, Jiří. *Po stopách Žerotínů*. Přerov: Statutární město Přerov, 2012. s. 53. ISBN 978-80-260-3390-5.

- Opravení třemešského zámku
- Rodinný život
  - Syn Jana Jáchyma ze Žerotína
  - Manželka - Marie Františka hraběnka z Herbersteiunu – tři synové

## **6.12 Jan Karel hrabě a pán ze Žerotína, svobodný pán z Lilgenau**

- 1720 – 1775

Jan Karel zdědil panství Vízmberk a panství ve slezských Prusech. Stejně jako jeho otec zastával důležitý post u dvora. Jan Karel byl c. k. komorní rada dvorské komory. Kvůli svému nákladnému životu u dvora se dostal do dluhů a okolo roku 1770 prodává panství Vízmberk. Jeho manželka pocházela z dnešní Belgie a byla jí Marie Josefa z Königsegg Erpes. Jan Karel měl jednoho syna a dvě dcery.<sup>107</sup> Jeho syn Jan, ale zemřel v útlém věku. Jan Karel zemřel 17. srpna 1775.

- Stavební činnost a prodej panství
  - 1770 prodej panství Vízmberk
- Významné funkce
  - c. k. komorní rada dvorské komory
- Rodinný život
  - Syn Jana Ludvíka hraběte a pána ze Žerotína, svobodného pána z Lilgenau
  - Manželka - Marie Josefa z Königseff Erpes – jeden syn (nedožil se dospělého věku)

## **6.13 Ludvík Antonín hrabě a pán ze Žerotína, svobodný pán z Lilgenau**

- 1723 – 1808

Díky dědictví získal panství ve Valašském Meziříčí a po smrti jeho bratra i panství v Prusech. Ludvík Antonín také zastával významné posty u dvora, byl c. k. komoří, zemský soudce pro Moravu a dvorní rada. V srpnu 1802 prodal losinské panství Karlu Liechtensteinovi. Ludvík Antonín měl dvě manželky. Tou první byla Karolína hraběnka Podstatská z Prusinovic, se kterou měl dvě děti. Druhou manželkou byla Marie Terezie hraběnka ze Schrattenbachu, se

---

<sup>107</sup> JAŠŠ, Richard. *Velké Losiny: historická ročenka*. Velké Losiny, 1999. s. 24.

kteřou měl tři děti.<sup>108</sup> Jeho synové se nedožili dospělosti. Ludvík Antonín zemřel 26. června 1808.

- Stavební činnost a prodej panství
  - Dědičně panství Valašské Meziříčí a v Prusech
  - 1802 prodej velkolasinského panství
- Významné funkce
  - c. k. komoří, zemský soudce pro Moravu, dvorní rada
- Rodinný život
  - Syn Jana Ludvíka hraběte a pána ze Žerotína, svobodného pána z Lilgenau
  - Manželka - Karolína hraběnka Podstatská z Prusinovic
  - Manželka - Marie Terezie hraběnka ze Schrattenbahu

#### **6.14 Josef Karel hrabě a pán ze Žerotína, svobodný pán z Lilgenau**

- 1728 – 1814

Josef Karel zdědil panství Třemešek, Bludov a Chromeč. Panství Třemešek prodal své sestře Antonii Oktávii. Josef Karel, stejně jako otec a bratři, zastával významné posty. Josef Karel byl zemský soudce, komorní rada, později prezident apelačního soudu a nejvyšší komoří markrabství moravského. Josef Karel za manželku pojal Janu Marii hraběnku ze Schrattenbachu, měli spolu devět dětí.<sup>109</sup> Veškerý rodinný majetek zdědil syn František Josef. Josef Karel zemřel 10. listopadu 1814.

- Stavební činnost a prodej panství
  - Vybudování hvězdárny v zámecké věži třemešského zámku
  - Prodej panství 1771 sestře Antonii
- Významné funkce
  - Zemský soudce, komorní rada, prezident apelačního soudu, nejvyšší komoří markrabství moravského
- Rodinný život
  - Syn Jana Ludvíka hraběte a pána ze Žerotína, svobodného pána z Lilgenau
  - Manželka - Jana Marie hraběnka ze Schrattenbachu – tři synové

---

<sup>108</sup> JAŠŠ, Richard. *Velké Losiny: historická ročenka*. Velké Losiny, 1999. s. 24.

<sup>109</sup> Tamtéž. s. 25.

## 6.15 František Josef hrabě a pán ze Žerotína, svobodný pán z Lilgenau

- 1772 - 1845

Do majetku Františka Josefa patřilo bludovské panství s Chromčí, slezské Prusy, manství Valašské Meziříčí a brněnské zboží. František Josef pokračoval v rodinné tradici a zastával důležitý post rady moravského gubernia. Od roku 1817 se věnoval už pouze správě rodinného majetku. Manželkou Františka Josefa byla Ernestina hraběnka Skrbenská z Hříšně. Měli spolu šest dětí – dvojčata Josefa a Ludvíka, Gustava Josefa a Zdenka Ottu.<sup>110</sup> Dvojčata zemřela po několika dnech a Gustav Josef byl zastřelen. Dědicem se stal Zdenek Otta Ernest.

- Stavební činnost a rozšiřování panství
  - Bludovské panství s Chromčí, slezské Prusy, manství Valašské Meziříčí, brněnské zboží
  - Žerotínská hrobka v Bludově
- Významné funkce
  - Rada moravského gubernia
- Rodinný život
  - Syn Jana Ludvíka hraběte a pána ze Žerotína, svobodného pána z Lilgenau
  - Manželka - Ernestina hraběnka Skrbenská z Hříšně – čtyři synové

## 6.16 Zdenek Otto Ernest hrabě a pán ze Žerotína, svobodný pán z Lilgenau

- 1812 – 1887

Zdenek Otto Ernest se narodil 23. listopadu 1812 a zemřel 18. listopadu 1887. Panství Bludov a Chromeč přepsal na svou manželku maďarskou šlechtičku Gabrielu hraběnkou Almásy de Zsadány et Török-Szent-Miklós. S manželkou měl osm dětí.<sup>111</sup> Zdenek Otto trávil většinu času na zámku v Prusích a na Bludově. Od roku 1848 byl dvanáct let starostou obce Bludov.

- Stavební činnost a rozšiřování panství
  - Bludovské panství
- Rodinný život
  - Syn Františka Josefa hraběte a pána ze Žerotína, svobodného pána z Lilgenau

---

<sup>110</sup> LAPÁČEK, Jiří. *Po stopách Žerotinů*. Přerov: Statutární město Přerov, 2012. s. 54. ISBN 978-80-260-3390-5.

<sup>111</sup> Tamtéž. s. 55.



- Manželka - Gabriela hraběnka Almásy de Zsadány et Török-Szent-Miklós – dva synové

### **6.17 Přemysl František Paul Amálie hrabě a pán ze Žerotína, svobodný pán z Lilgenau**

- 1848 – 1908

Přemysl František se narodil 12. února 1848 a zemřel 27. listopadu 1908. Přemysl František se odstěhoval do Uher, kde založil maďarskou větev rodu. Maďarskou větev založil se svou první manželkou Jolantou Bartakovics de Kis-Appolony. Poté co se s Jolantou rozvedl, se znovu oženil s Bertou Pottornaya de Porttorny. S Bertou měl jedno syna – Přemysla Karla a jednu dceru.<sup>112</sup>

- Zakladatel maďarské větve Žerotínů
- Rodinný život
  - Syn Zdenka Otty Ernesta hraběte a pána ze Žerotína, svobodného pána z Lilgenau
  - Manželka - Jolanta Bartakovics de Kis-Appolony
  - Manželka - Berta Pottornaya de Porttorny – jeden syn

### **6.18 Karel Emanuel ze Žerotína, svobodný pán z Lilgenau**

- 1850 – 1934

Karel Emanuel se narodil v roce 1850. Od roku 1898 předsedal Zemědělské radě moravské. Roku 1901 se stal moravským místopředsedou a byl jím až do roku 1906. Karel Emanuel vlastnil velkostatek Bludov, kde roku 1934 zemřel. Karel Emanuel měl pouze tři dcery.

- Stavební činnost a rozšiřování panství
  - Velkostatek Bludov
- Významné funkce
  - Předseda Zemědělské rady moravské, moravský místopředseda v letech 1901-1906
- Rodinný život
  - Syn Zdenka Otto Ernesta hraběte a pána ze Žerotína, svobodného pána z Lilgenau

---

<sup>112</sup> JAŠŠ, Richard. *Velké Losiny: historická ročenka*. Velké Losiny, 1999. s. 28.

- Manželka - Zdeňka Podstatská-Thornsern<sup>113</sup>

## 6.19 Přemysl Karel August Ernest ze Žerotína

- 1885 - 1915

Přemysl Karel se narodil 28. srpna 1885. Přemysl Karel si vzal Augustu Kubinvi de Felső-Kubin et Nagy-Olaszi-Tápió-Szent-Márton, se kterou měl jednoho syna – Ladislava Petra Paula. Přemysl Karel narukoval do 1. světové války jako nadporučík husarů. Během války byl zajat na ruské frontě a následně zastřelen při útěku. Jeho sestra Helena se v roce 1938 provdala za Karla von Mornsteina. Tímto svazkem vznikla větev Mornstein-Zierotinů.

- Významné funkce
  - Nadporučík husarů v 1. světové válce
- Rodinný život
  - Syn Přemysla Františka Paula Amálie hraběte a pána ze Žerotína, svobodného pána z Lilgenau
  - Manželka – Augusta Kubinvi de Felső-Kubin et Nagy-Olaszi-Tápió-Szent-Márton – jeden syn<sup>114</sup>

## 6.20 Ladislav Petr Paul Žerotín

- 1912 – 1985

Ladislav Petr se narodil 29. června 1912 a zemřel v roce 1985. První manželkou Ladislava Petra byla Alicí de Pesthy, druhá manželka Luvie Augusta Berta Eliška, se kterou měl dvě dcery.<sup>115</sup>

- Rodinný život
  - Syn Přemysla Karla Augusta Ernesta ze Žerotína
  - Manželka – Alice de Pesthy
  - Manželka – Luvie Augusta Berta Eliška – 2 dcery

## 6.21 Karel Morstein-Zierotin

- 1939

---

<sup>113</sup> LAPÁČEK, Jiří. *Po stopách Žerotinů*. Přerov: Statutární město Přerov, 2012. s. 56. ISBN 978-80-260-3390-5.

<sup>114</sup> Tamtéž. s. 55.

<sup>115</sup> Tamtéž. s. 55.

Karel Morstein-Zierotin získal v restitucích polovinu zámku a statku Bludov, druhá polovina zůstala obci Bludov. Směnou pozemků získal i druhou polovinu. Karel Morstein-Zierotin se narodil 1939 a stále žije.

- Stavební činnost a rozšiřování panství
  - Získal v restitucích polovinu zámku a statku Bludov
  - Druhou polovinu zámku a statku získal směnou pozemků
- Rodinný život
  - Synovec Přemysla Karla Augusta Ernesta Žerotína

## 7 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo shrnout nejen stavební činnost členů velkolosinské větve rodu Žerotínů v šumperském regionu, ale také stavební vývoj panství, která v minulosti Žerotínové vlastnili. Tento zadaný cíl byl splněn především v grafických znázorněních, které ukazují výsledky mého bádání.

Podkapitoly týkající se jednotlivých osobností představily nejvýznamnější osobnosti, které se nejvíce zasloužili o stavební rozvoj regionu a rozmach majetku rodu Žerotínů. Z těchto podkapitol vyplývá, že nejvýznamnějšími osobnosti byli Petr ze Žerotína, Jan II. (mladší) ze Žerotína a Jan Ludvík ze Žerotína. Tyto osobnosti se staly nejvýznamnějšími díky nákupům dalších panství a budování nových objektů. Díky nim vznikla nová sídla, kostely, ale také městské opevnění nebo sýpka.

Petr ze Žerotína získal svůj majetek především díky dědictví po otci, přesto panství dále rozšiřoval. K dosavadnímu šumperskému panství, které zahrnovalo Velké Losiny, Šumperk a Nový hrad, připojil Bludov, hrad Rabštejn, Rýmařov, Zvoli a Třemešek. Díky jeho stavební činnosti se stal šumperský hrad renesančním zámekem a město Šumperk získalo novou ochranu v podobě kamenných hradeb.

Jan mladší ze Žerotína patří k nejznámějším osobnostem velkolosinské větve rodu Žerotínů především díky přestavbě velkolosinské tvrze na renesanční zámek. Jan mladší bývá označován za dobrého hospodáře. Jeho panství se rozšířilo o několik výdělečných budov, z nichž neznámější je ruční papírna, která funguje dodnes. Jan se nezabýval pouze znásobováním majetku, ale záleželo mu také na církevních záležitostech, a proto vybudoval nový kostel ve Velkých Losinách.

Neméně důležitým byl i Jan Ludvík ze Žerotína, syn Jana Jáchyma ze Žerotína. Mezi stavbami, které vznikly díky Janu Ludvíkovi, najdeme především církevní objekty. Těmi nejdůležitějšími jsou kaple sv. Kříže při kostele sv. Jana Křtitele, která sloužila jako rodinná hrobka, nebo také kostely v Pustých Žibřidovicích a Kopřivné.

Mezi méně známé, ale přesto důležité osobnosti patří Jan Jetřich, který nechal vybudovat nízký zámek u dosavadního trojkřídlého zámku ve Velkých Losinách, František Josef, kterých nechal postavit novou rodinnou hrobku u nového sídla v Bludově a samozřejmě také Karel Mornstein-Zierotin, který žije na zámku v Bludově dodnes.

Přehledy majitelů jednotlivých panství dokreslují představu o prodeji panství. Z přehledu majitelů také vyplývá, že se vlastnictví panství drželo v úzkém okruhu pánů a jen zcela výjimečně držel panství někdo mimo okruh obvyklých majitelů.

Mezi nejčastěji se vyskytující majitele panství patří rod Tunků z Brníčka a na Zábřehu, Liechtenštejnové, rod Bukůvků z Bukůvky, rodina Kleinů nebo také vzdálený příbuzný velkolosinské větve Ladislav Velen ze Žerotína.

Podkapitoly týkající se jednotlivých panství zmapovaly jak základní informace o jejich historii i současnosti, tak i přínos rodu Žerotínů pro tato panství. Mezi významná panství vlastněná Žerotíny lze zařadit Velké Losiny, Třemešek, Rudu nad Moravou, Vízmbek, Šumperk nebo Bludov.

První zmínky o Velkých Losinách existují již od 13. století. První doložená zmínka o rodu Žerotínů ve Velkých Losinách se objevují v polovině 15. století, kdy se Jan ze Žerotína jmenuje pánem na Fulneku, Velkých Losinách a Vízmbeku. Následných více než 300 let si panství Velké Losiny předávali z generace na generaci. Ne vždy však bylo předáno z otce na nejstaršího, prvorozeného, syna. Jedním z takových případů je například dědictví po Přemyslu III. – majetek zdědil mladší syn Jan Jáchym. Rod Žerotínů z Velkých Losin odešel na začátku 19. století z finančních důvodů.

Dějiny třemešského panství začínají ve 14. století. Rod Žerotínů se na třemešském panství objevuje až v první polovině 16. století. Žerotínové byli na třemešském panství jen krátce, a to do konce 60. let 16. století. Následně panství vlastnili až roku 1653. Rod Žerotínů držel třemešské panství až do roku 1771, kdy Josef Karel ze Žerotína prodal panství své sestře a jejímu manželovi.

První zmínka o Rudě nad Moravou pochází ze začátku 14. století. Rod Žerotínů se v Rudě objevuje až na konci 16. století, konkrétně roku 1596. Panství Rudu ovšem nevlastnili příliš dlouho. Po smrti Bernarda ze Žerotína, vlastnil panství krátce ještě Ladislav Velen ze Žerotína, ovšem již roku 1622 vlastnil Rudu nad Moravou Karel kníže Lichtenštejn.

Vízmberské panství tvořilo součást velkolosinského panství. K prvnímu rozdělení došlo na konci 16. století. K rozdělení došlo za vlastnictví Žerotínů. Jan Karel prodal vízmberské panství roku 1770 velehradskému klášteru. I přes relativně krátkou dobu vlastnictví přispěli Žerotínové k rozvoji panství stavbou zámku a zakládáním nových osad.

K předpokládanému založení města Šumperka došlo ve 13. století. Rod Žerotínů se jako majitelé šumperského panství objevují na konci 15. století. Vlastnictví města příliš dlouho netrvalo. Jan II. mladší prodal šumperským měšťanům podíl na šumperském zámku a statku roku 1562. K prodeji druhé poloviny došlo do roku 1569 po dlouhých sporech. Jan II. se snažil všemožnými způsoby konkurovat městu, ne vždy se mu to však povedlo. Tyto konkurenční boje přetrvávaly ještě dlouho po Janově smrti. Jedním z takových pokusů o konkurenci byla výstavba a zahájení provozu ruční papírny ve Velkých Losinách. O opravdovou konkurenci papírně v Šumperku se jednalo však až o několik let později.

Historie Bludova začala již ve 13. století. Rod Žerotínů vlastnil bludovské panství čtyřikrát. Poprvé to bylo v patnáctém století, kdy vlastnili zbořený bludovský hrad. Opravy hradu nezahájili, a to z důvodu jejich renesančního sídla v nedalekém Šumperku. K prodeji bludovského pustého hradu došlo roku 1568. Po třiceti letech se bludovské panství dostalo do vlastnictví Žerotínů znovu. Třetí žerotínská etapa vlastnictví přišla převážně po roku 1802, kdy z důvodu vysokého zadlužení byli nuceni prodat hlavní rodové sídlo ve Velkých Losinách a přestěhovali se do Bludova. Toto vlastnictví bylo narušeno zestátněním v roce 1922. Majetek v Bludově byl rodu navrácen na konci 20. století a rod jej vlastní dodnes.

Práce také seznámila čtenáře s historií objektů od jejich vzniku až po současnost, tyto informace slouží především pro představu, jak je s objekty „nakládáno“, což dokresluje představu, jak je v současné době rod Žerotínů důležitý, nebo nedůležitý, pro region. U většiny sídel došlo k chátrání či přebudování na školská zařízení. Pouze zámek ve Velkých Losinách sloužil po celou dobu jeho historie jako sídlo šlechtického rodu nebo upomínka na šlechtický život.

Díky této bakalářské práci můžeme poznat co bylo pro rod Žerotínů důležité a jakým směrem upírali svůj zájem. Významnější členové rodu se snažili budovat objekty, které měly přinést zisk, mezi takové objekty patřily pivovary nebo ruční papírna. Někteří členové se věnovali i církevním objektům a nechali zbudovat několik kostelů a kaplí. Další se věnovali pouze zvelebení již existujících sídel.

## 8 Seznam zdrojů

### 8.1 Seznam literatury

1. BŘEZINA, Jan. *Vlastivěda a místopis okresů šumperského, staroměstského a vízmberského z roku 1932*. II. upravené a doplněné vydání. Štítý: Pavel Ševčík – Veduta. 2021. ISBN 978-80-86438-83-2.
2. HARRER, Franz. *Dějiny města Šumperka*. Praha: Argo, 2020. ISBN 978-80-257-3107-9.
3. JAŠŠ, Richard. *Velké Losiny: historická ročenka*. Velké Losiny. 2000-2001
4. JUŘÍK, Pavel. *Encyklopedie šlechtických rodů*. Praha: Knižní klub, 2014. ISBN 978-80-242-4573-7.
5. Kolektiv autorů. *Velké Losiny : 650 let*. Šumperk: Okresní vlastivědné muzeum, Obecní úřad ve Velkých Losinách, 2001. ISBN 80- 85083-37-X.
6. KOZÁK, Petr. Vzestup rodu Žerotínů: život a odkaz Jana Staršího ze Žerotína a z Fulneka. In: *Časopis Matice moravské*. 2005, 124(1), 47-81. ISSN 0323-052X.
7. KRÁTKÝ, Antonín Jakub. *Pánové z Žerotína* [online]. Přerov: (vl.n.), 1899. [cit. 21-04-2023]. URL: <<http://eod.vkol.cz/255348/255348.pdf>>.
8. LAPÁČEK, Jiří. *Po stopách Žerotínů*. Přerov: Statutární město Přerov, 2012. ISBN 978-80-260-3390-5.
9. MELZER, Miloš a SCHULZ, Jindřich. *Vlastivěda šumperského okresu*. Šumperk: Okresní vlastivědné muzeum, 1993. ISBN 80-85083-02-7.
10. NĚMEC, J. a ELIÁŠ, J. *Velké Losiny zámek, Dějiny zámku*, 1979.
11. NĚMEC, J. a HYNEK, Zdeněk a GARDAVSKÝ, Zdeněk. *Velké Losiny zámek, SHP, část A. a B*, 1979.
12. NOVÁKOVÁ, Marcela. *Chrámy a kostely Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Reader's Digest, 2011. ISBN 978-80-7406-181-3.
13. PELANT, Jan. *Erby české, moravské a slezské šlechty: vývoj erbů a stručné dějiny 610 rodů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2013. ISBN 978-80-7422-254-2.
14. PILNÁČEK, Josef. *Staromoravští rodové*. 2. vyd. Brno: Státní archiv. 1972.
15. PLÁČEK, Miroslav, 2001. *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí*. Praha: Libri. ISBN 80-727-7046-2.
16. PLÁČEK, Miroslav. *Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 1996. ISBN 80-85983-08-7.
17. POLÁCH, Drahomír. *Bludov, místo posledního odpočinku Karla staršího z Žerotína: (Karel a jeho losinsko-vízemberští (bludovští) příbuzní)*. Bludov: Nadace Karla staršího z Žerotína, 1993.
18. POLÁCH, Drahomír. *Historické toulky Šumperskem. I. díl*. Druhé vydání. Štítý: Pavel Ševčík - Veduta. 2017. ISBN 978-80-86438-70-2.

19. POLÁCH, Drahomír. *Historické toulky Šumperskem. II. díl*. Štítý: Veduta, 2018. ISBN 978-80-86438-71-9.
20. POLÁCH, Drahomír. *Historie zámku a panství Třemešek*. Štítý: Veduta. ISBN 978-80-86438-50-4.
21. SEDLÁČEK, Richard. *Ruční papírna ve Velkých Losinách: 1596-1996 ; kapitoly z dějin papírenské manufaktury*. Velké Losiny: MORPA, 1996.
22. SPURNÝ, František. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. vyd. I., Praha: Svoboda, 1983.
23. VÍTEK, Tomáš, 2018. *Velké Losiny - vysoký zámek objekt A: stavebně historický průzkum - I. etapa*. Národní památkový ústav - územní odborné pracoviště v Olomouci. URL: <[https://iispp.npu.cz/mis\\_public/documentDetail.htm?id=1254937](https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1254937)>.
24. VOJKOVSKÝ, Rostislav. *Velké Losiny: zámek severně od Šumperka*. Hukvaldy – Dobrá: Putujme. Putujme po hradech a zámcích. 2013. ISBN. 978-80-87712-72-6.
25. WINTER, Miroslav. *Z historie obce Ruda nad Moravou do roku 1945: příběhy starých chalup a staveb*. Ruda nad Moravou: M. Winter, 2009. ISBN 978–80-254-8467-8.

## 8.2 Seznam internetových zdrojů

- Dějiny města Šumperka. *Šumperk: Živá brána Jeseníků* [online]. ]. Publikační a redakční systém Public4u © 2000 – 2023. [cit. 29.03.2023]. URL: <<https://www.sumperk.cz/cs/turista/o-sumperku/dejiny-mesta-sumperka.html>>.
- *Evidenční list nemovité kulturní památky 961*. [online] [cit 09.05.2023]. URL: <[https://iispp.npu.cz/mis\\_public/documentDetail.htm?id=1143788](https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1143788)>.
- Evidenční list nemovité kulturní památky č. 1069. [online] [cit 09.06.2023]. URL: <[https://iispp.npu.cz/mis\\_public/documentDetail.htm?id=1141531](https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1141531)>.
- Evidenční list nemovité kulturní památky č. 1187. [online] [cit 09.06.2023]. URL: <[https://iispp.npu.cz/mis\\_public/documentDetail.htm?id=1142431](https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1142431)>.
- Evidenční list nemovité kulturní památky č. 1272. [online] [cit 09.06.2023]. URL: <[https://iispp.npu.cz/mis\\_public/documentDetail.htm?id=1144692](https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1144692)>.
- Evidenční list nemovité kulturní památky č. 1192. [online] [cit 09.06.2023]. URL: <[https://iispp.npu.cz/mis\\_public/documentDetail.htm?id=1141369](https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1141369)>.
- *Evidenční list nemovité kulturní památky č. 1186*. [online] [cit 09.05.2023]. URL: <[https://iispp.npu.cz/mis\\_public/documentDetail.htm?id=1141429](https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1141429)>.
- *Evidenční list nemovité kulturní památky č. 1187*. [online] [cit 09.05.2023]. URL: <[https://iispp.npu.cz/mis\\_public/documentDetail.htm?id=1141531](https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1141531)>.
- *Evidenční list nemovité kulturní památky č. 1188*. [online] [cit 09.05.2023]. URL: <[https://iispp.npu.cz/mis\\_public/documentDetail.htm?id=1141416](https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1141416)>.



- *Evidenční list nemovité kulturní památky č. 1274.* [online] [cit 09-05-2023]. URL: <[https://iispp.npu.cz/mis\\_public/documentDetail.htm?id=1144429](https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1144429)>.
- *Historie: Kaple z roku 1750. Zámek Ruda nad Moravou* [online]. [cit. 13.04.2023]. URL: <<https://zamekruda.cz/kaple>>.
- *Národní klenoty: Velké Losiny – Nezdolná papírna.* Uvádí Miroslav Táborský. TV, ČT2, 2017. Dostupné také na <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10361869257-narodni-klenoty/215562235200009/>>.
- *Památky na prodej: Loučná nad Desnou.* Uvádí Ondřej Havelka. TV, ČT, 2009. Dostupné také na <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10169911673-pamatky-na-prodej/309294340280005/>>.
- *Ruční papírna v datech: Historie Ruční papírny v datech – nejdůležitější události. Ruční papírna* [online] [cit. 15.03.2023]. URL <<https://www.rpvl.cz/cz/rucni-papirna/rucni-papirna-v-datech>>.
- *Šumperské hradby. Šumperk : Živá brána Jeseníků* [online]. Publikační a redakční systém Public4u © 2000 – 2023. [cit. 03.04.2023]. URL: <<https://www.sumperk.cz/dr-cs/997-sumperske-hradby.html>>.
- *Zámek s parkem: na nad Moravou. Národní památkový ústav: Památkový katalog* [online]. [cit. 09.06.2023]. URL:<<https://pamatkovykatalog.cz/zamek-s-parkem-535958>>.
- *Zámecký park s parkem: Loučná nad Desnou. Národní památkový ústav: Památkový katalog* [online]. [cit. 09.06.2023]. URL: <<https://pamatkovykatalog.cz/zamek-s-parkem-538330>>.

### 8.3 Seznam zdrojů obrazové přílohy

- *Obrázek 1 - PELANT, Jan. Erby české, moravské a slezské šlechty: vývoj erbů a stručné dějiny 610 rodů.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2013. s. 563. ISBN 978-80-7422-254-2.
- *Obrázek 2 – 41 – Autor fotografií – Klára Šebestová, vyfoceno 7. 9. 2022, 15. 10. 2022, 26. 10. 2022, 30. 4. 2023*
- *Obrázek 42 - PLAČEK, Miroslav. Hradby a zámky na Moravě a ve Slezsku.* Praha: Libri, 1996. s. 359. ISBN 80-85983-08-7. popis půdorysu -VOJKOVSKÝ, Rostislav. *Velké Losiny: zámek severně od Šumperka.* Hukvaldy – Dobrá: Putujme. Putujme po hradech a zámcích. 2013. ISBN. 978-80-87712-72-6.
- *Obrázek 43 - PLAČEK, Miroslav. Hradby a zámky na Moravě a ve Slezsku.* Praha: Libri, 1996. s. 226. ISBN 80-85983-08-7.
- *Obrázek 44 - PLAČEK, Miroslav, 2001. Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí.* Praha: Libri. s. 629. ISBN 80-727-7046-2.
- *Obrázek 45 - PLAČEK, Miroslav. Hradby a zámky na Moravě a ve Slezsku.* Praha: Libri, 1996. s. 87. ISBN 80-85983-08-7.

- Obrázek 46 – Vytvořeno pomocí Moje mapy Google – URL: <<https://www.google.com/maps/d/edit?mid=1-ynGnDog34UWrLtjZp-QOSigkN4bF5w&ll=50.04558627715186%2C16.982732800000022&z=11>>.
- Obrázek 47 - Vytvořeno pomocí Moje mapy Google – URL: <<https://www.google.com/maps/d/edit?mid=1-ynGnDog34UWrLtjZp-QOSigkN4bF5w&ll=50.04558627715186%2C16.982732800000022&z=11>>.
- Obrázek 48 - LAPÁČEK, Jiří. *Po stopách Žerotínů*. Přerov: Statutární město Přerov, 2012. příloha, ISBN 978-80-260-3390-5.

## 9 Seznam příloh

### 9.1 Seznam obrázků

Obrázek 1 Erb rodu Žerotínů.....	I
Obrázek 2 Zámek Velké Losiny.....	I
Obrázek 3 Tzv. nízký zámek Velké Losiny.....	II
Obrázek 4 Jižní část zámku Velké Losiny.....	II
Obrázek 5 Zámek Velké Losiny z východní strany.....	III
Obrázek 6 Zámek Třemešek.....	III
Obrázek 7 Zámek Třemešek s renesančním portálem.....	IV
Obrázek 8 Renesanční portál.....	IV
Obrázek 9 Zámek Třemešek z severozápadní strany.....	V
Obrázek 10 Hlavní průčelí zámku Loučná nad Desnou.....	V
Obrázek 11 Kaple na zámku v Loučné nad Desnou.....	VI
Obrázek 12 Zámek Loučná nad Desnou z východní strany.....	VI
Obrázek 13 Odkrytá původní renesanční fasáda.....	VII
Obrázek 14 Zámek Ruda nad Moravou.....	VII
Obrázek 15 Zámek Ruda nad Moravou z východní strany.....	VIII
Obrázek 16 Zámek Ruda nad Moravou z jižní strany.....	VIII
Obrázek 17 Zámek Šumperk.....	IX
Obrázek 18 Dochované renesanční prvky na šumperském zámku.....	IX
Obrázek 19 Západní křídlo šumperského zámku s dochovanou dělovou koulí.....	X
Obrázek 20 Zámek Bludov.....	X
Obrázek 21 Zámek Bludov z východní strany.....	XI
Obrázek 22 Průčelí zámku Bludov.....	XI
Obrázek 23 Ruční papírna ve Velkých Losinách.....	XII
Obrázek 24 Mansardová střecha ruční papírny.....	XII
Obrázek 25 Kostel sv. Jana Křtitele ve Velkých Losinách.....	XIII
Obrázek 26 Věž kostela sv. Jana Křtitele.....	XIII
Obrázek 27 Presbyterium kostela sv. Jana Křtitele.....	XIV
Obrázek 28 Kaple sv. Kříže při kostelu sv. Jana Křtitele.....	XIV
Obrázek 29 Kaple sv. Kříže v areálu lázní ve Velkých Losinách.....	XV
Obrázek 30 Kaple sv. Kříže ze zadní strany.....	XV
Obrázek 31 Kruhový bazén v areálu lázní ve Velkých Losinách.....	XVI

Obrázek 32 Sýpka ve Velkých Losinách .....	XVI
Obrázek 33 Spojený znak rodu Žerotínů a svobodných pánů z Lilgenau .....	XVII
Obrázek 34 Kostel sv. Máří Magdaleny v Pustých Žibřidovicích.....	XVII
Obrázek 35 Průčelí kostela. v Pustých Žibřidovicích.....	XVIII
Obrázek 36 Kostel Nejsvětější Trojice v Kopřivné .....	XVIII
Obrázek 37 Schody ke kostelu v Kopřivné .....	XIX
Obrázek 38 Žerotínská hrobka v Bludově .....	XIX
Obrázek 39 Žerotínská hrobka z boční strany .....	XX
Obrázek 40 Erb rodu Žerotínů na rodové hrobce v Bludově.....	XX
Obrázek 41 Zbytky městského opevnění v Šumperku .....	XXI
Obrázek 42 Půdorys zámku Velké Losiny .....	XXI
Obrázek 43 Půdorys zámku Vízmbek (Loučná nad Desnou) .....	XXII
Obrázek 44 Půdorys zámku Šumperk.....	XXII
Obrázek 45 Půdorys zámku v Bludově.....	XXIII
Obrázek 46 Mapa panství .....	XXIII
Obrázek 47 Další žerotínské stavby.....	XXIV
Obrázek 48 Rodokmen rodu Žerotínů .....	XXVI

## 9.2 Seznam tabulek

Tabulka 1 Majitelé velkolosinského panství z rodu Žerotínů.....	16
Tabulka 2 Majitelé zámku ve Velkých Losinách od roku 1802 .....	21
Tabulka 3 Majitelé třemešského panství z rodu Žerotínů.....	22
Tabulka 4 Majitelé třemešského panství a zámku Třemešek .....	22
Tabulka 5 Majitelé vízmberského panství z rodu Žerotínů .....	26
Tabulka 6 Majitelé vízmberského panství a zámku Vízmbek / Loučná nad Desnou .....	26
Tabulka 7 Majitelé rudského panství z rodu Žerotínů .....	29
Tabulka 8 Majitelé rudského panství a zámku Ruda nad Moravou .....	29
Tabulka 9 Majitelé šumperského panství z rodu Žerotínů .....	32
Tabulka 10 Majitelé šumperského panství a zámku Šumperk .....	32
Tabulka 11 Majitelé bludovského panství a zámku Bludov z rodu Žerotínů.....	35
Tabulka 12 Majitelé bludovského panství a zámku Bludov.....	36

## 9.3 Seznam časových os

Časová osa 1 Stavební vývoj velkolosinského panství za Žerotínů .....	17
Časová osa 2 Stavební vývoj třemešského zámku za Žerotínů .....	25

Časová osa 3 Stavební vývoj vízmberského panství za Žerotínů.....	27
Časová osa 4 Stavební vývoj rudského panství za Žerotínů.....	29
Časová osa 5 Stavební vývoj šumperského panství za Žerotínů .....	33
Časová osa 6 Stavební vývoj bludovského panství za Žerotínů.....	37



## 10 Obrazová příloha



*Obrázek 1 Erb rodu Žerotínů*



*Obrázek 2 Zámek Velké Losiny*



*Obrázek 3 Tzv. nízký zámek Velké Losiny*



*Obrázek 4 Jižní část zámku Velké Losiny*





*Obrázek 5 Zámek Velké Losiny z východní strany*



*Obrázek 6 Zámek Třemešek*



*Obrázek 7 Zámek Třemešek s renesančním portálem*



*Obrázek 8 Renesanční portál*



*Obrázek 9 Zámek Třemešek z severozápadní strany*



*Obrázek 10 Hlavní průčelí zámku Loučná nad Desnou*



*Obrázek 11 Kaple na zámku v Loučné nad Desnou*



*Obrázek 12 Zámek Loučná nad Desnou z východní strany*



*Obrázek 13 Odkrytá původní renesanční fasáda*



*Obrázek 14 Zámek Ruda nad Moravou*



*Obrázek 15 Zámek Ruda nad Moravou z východní strany*



*Obrázek 16 Zámek Ruda nad Moravou z jižní strany*



*Obrázek 17 Zámek Šumperk*



*Obrázek 18 Dochované renesanční prvky na šumperském zámku*



*Obrázek 19 Západní křídlo šumperského zámku s dochovanou dělovou koulí*



*Obrázek 20 Zámek Bludov*





*Obrázek 21 Zámek Bludov z východní strany*



*Obrázek 22 Průčelí zámku Bludov*



Obrázek 23 Ruční papírna ve Velkých Losinách



Obrázek 24 Mansardová střecha ruční papírny



*Obrázek 25 Kostel sv. Jana Křtitele ve Velkých Losinách*



*Obrázek 26 Věž kostela sv. Jana Křtitele*



*Obrázek 27 Presbyterium kostela sv. Jana Křtitele*



*Obrázek 28 Kaple sv. Kříže při kostelu sv. Jana Křtitele*



*Obrázek 29 Kaple sv. Kříže v areálu lázní ve Velkých Losinách*



*Obrázek 30 Kaple sv. Kříže ze zadní strany*



*Obrázek 31 Kruhový bazén v areálu lázní ve Velkých Losinách*



*Obrázek 32 Sýpka ve Velkých Losinách*



*Obrázek 33 Spojený znak rodu Žerotínů a svobodných pánů z Lilgenau*



*Obrázek 34 Kostel sv. Máří Magdaleny v Pustých Žibřidovicích*



*Obrázek 35 Průčelí kostela. v Pustých Žibřidovicích*



*Obrázek 36 Kostel Nejsvětější Trojice v Koprivné*





*Obrázek 37 Schody ke kostelu v Kopřivné*



*Obrázek 38 Žerotínská hrobka v Bludově*



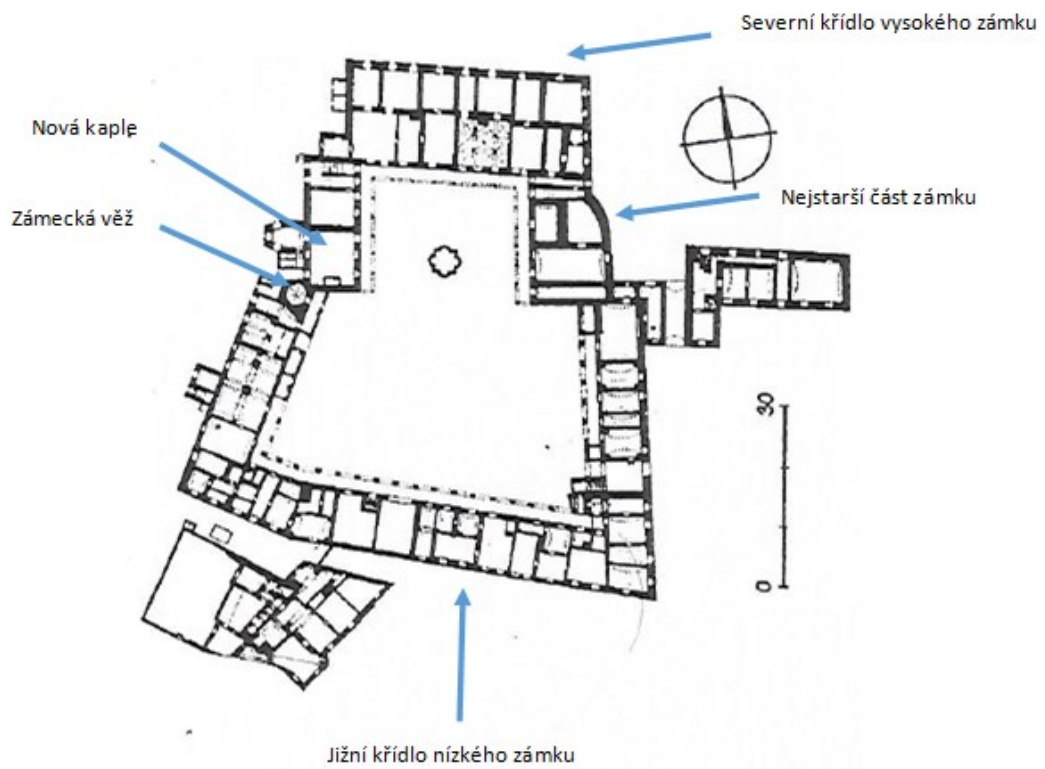
*Obrázek 39 Žerotínská hrobka z boční strany*



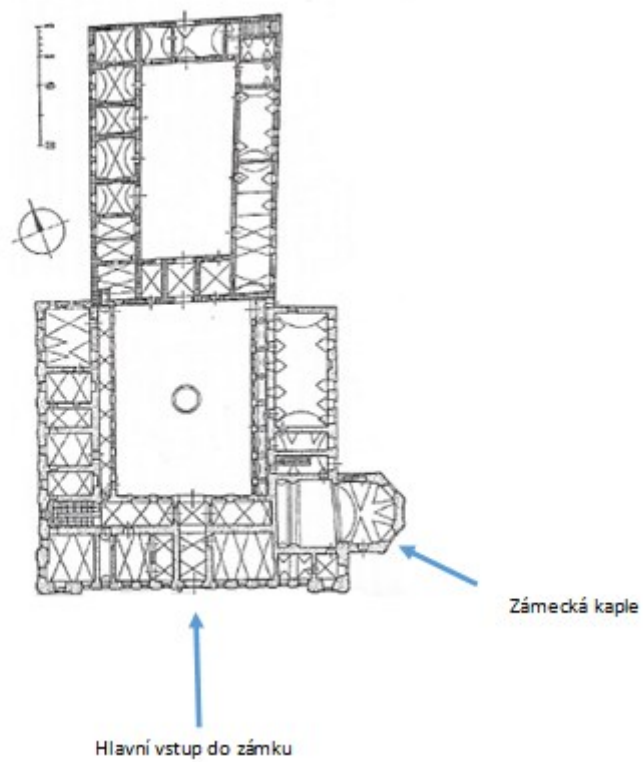
*Obrázek 40 Erb rodu Žerotínů na rodové hrobce v Bludově*



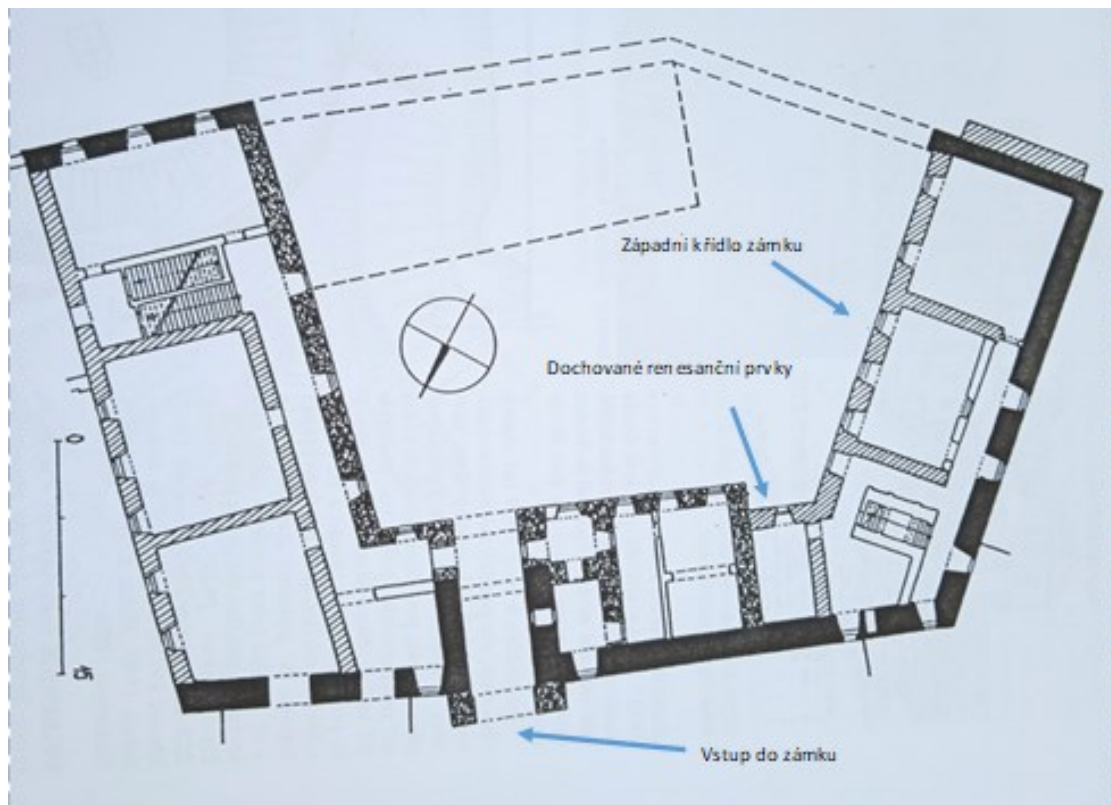
Obrázek 41 Zbytky městského opevnění v Šumperku



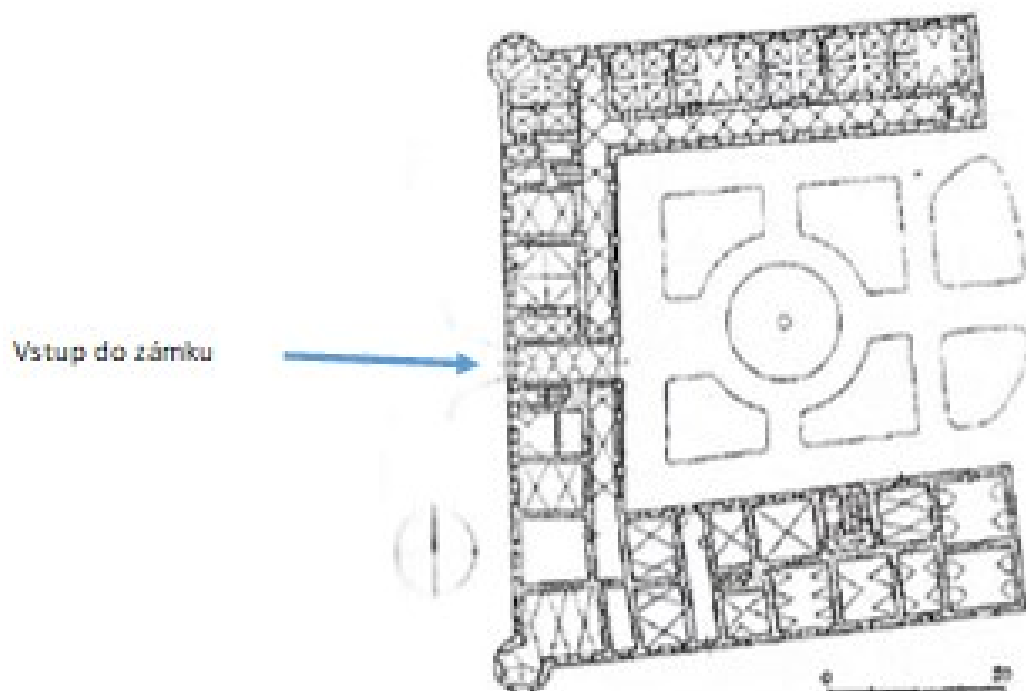
Obrázek 42 Půdorys zámku Velké Losiny



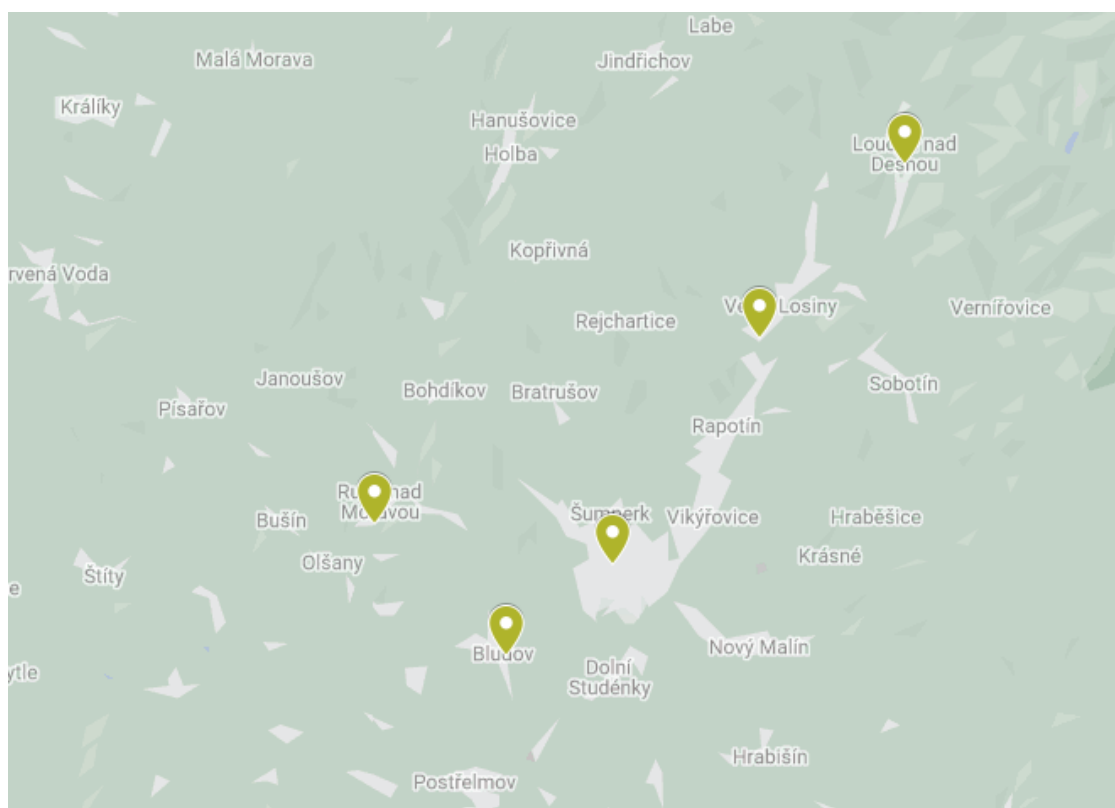
Obrázek 43 Půdorys zámku Vizmberk (Loučná nad Desnou)



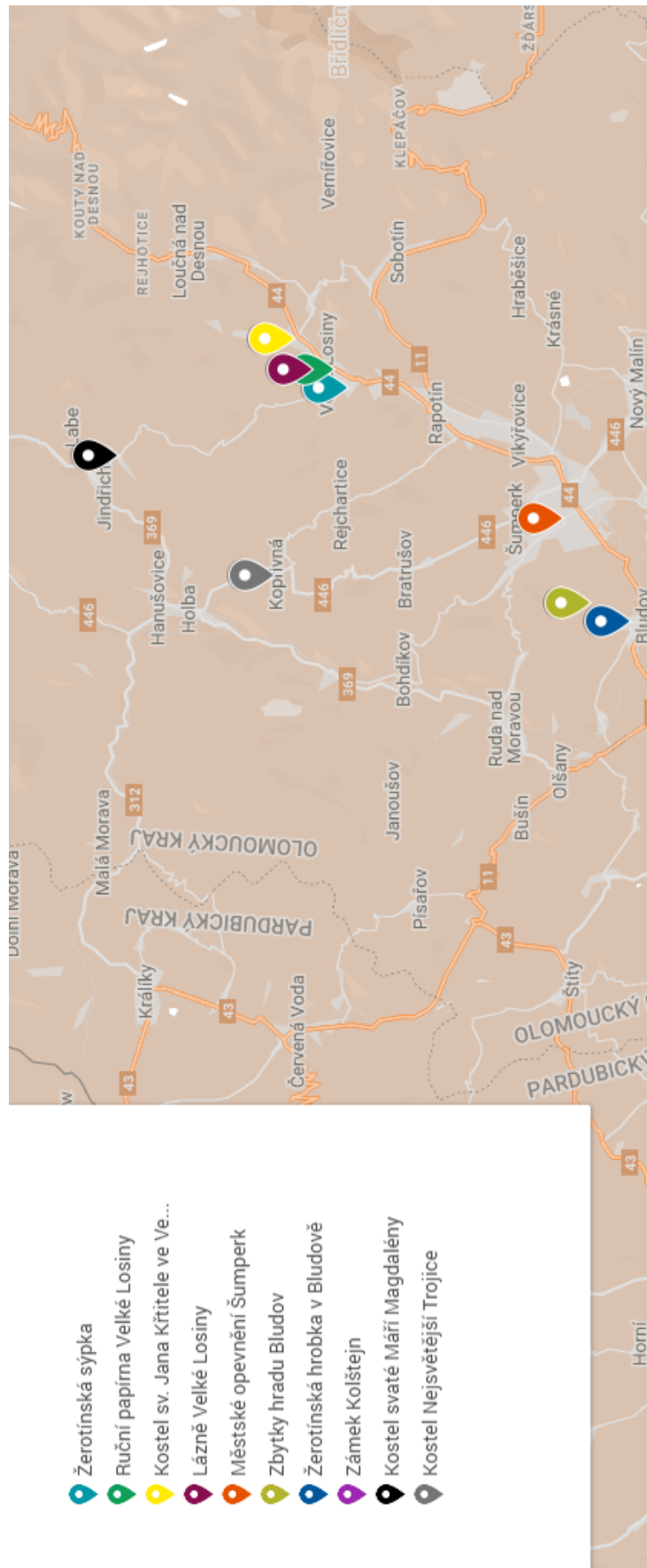
Obrázek 44 Půdorys zámku Šumperk



Obrázek 45 Půdorys zámku v Bludově

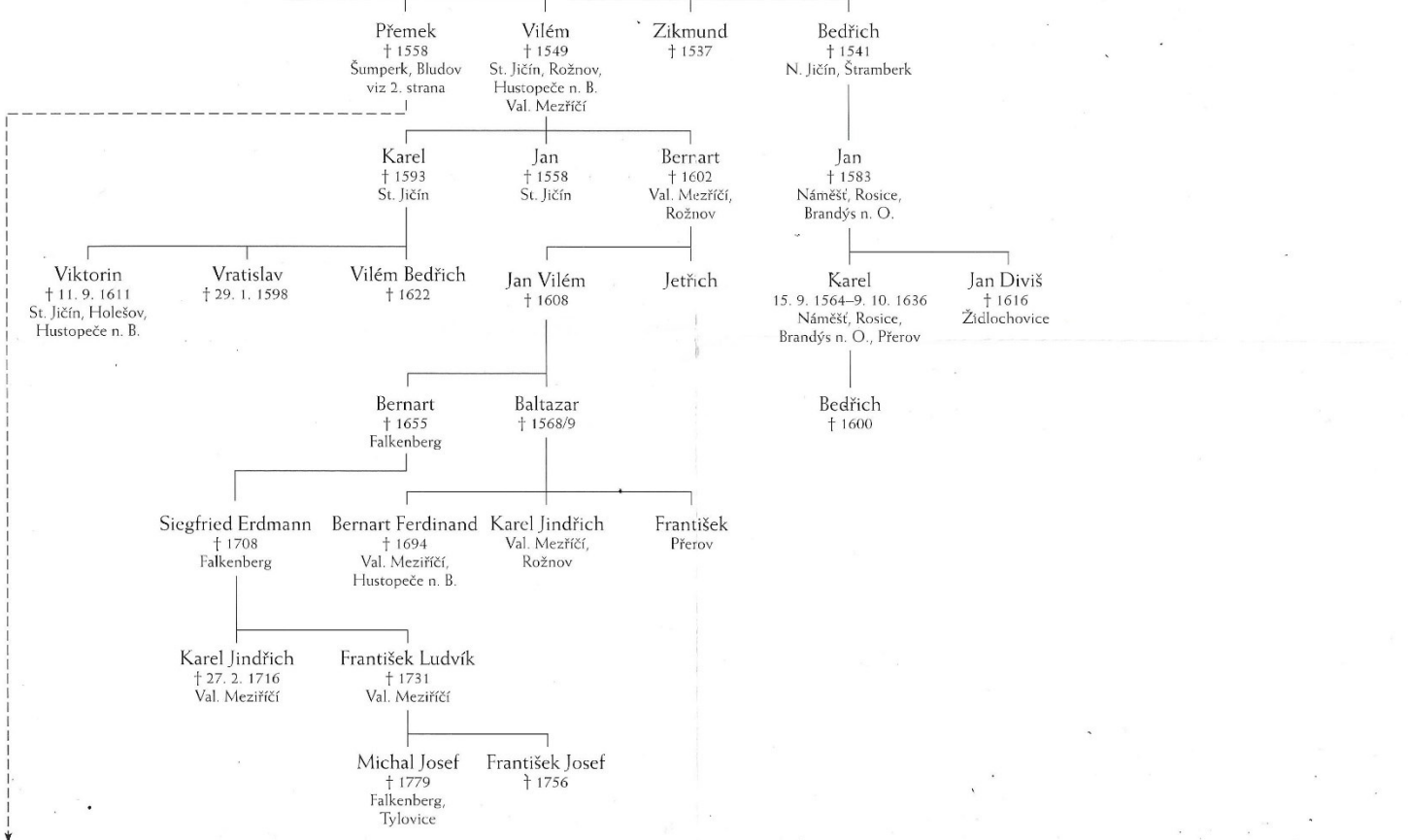
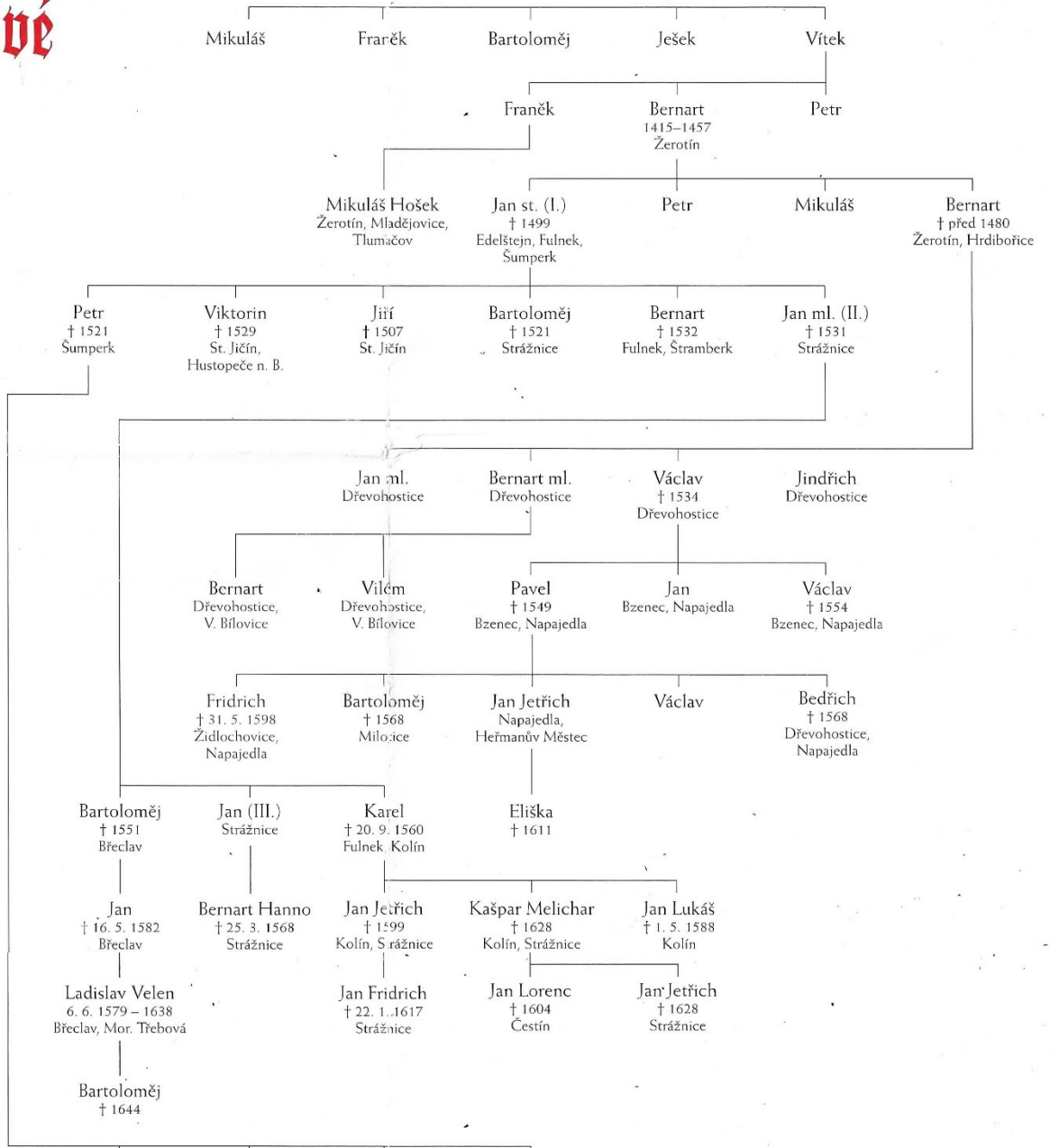


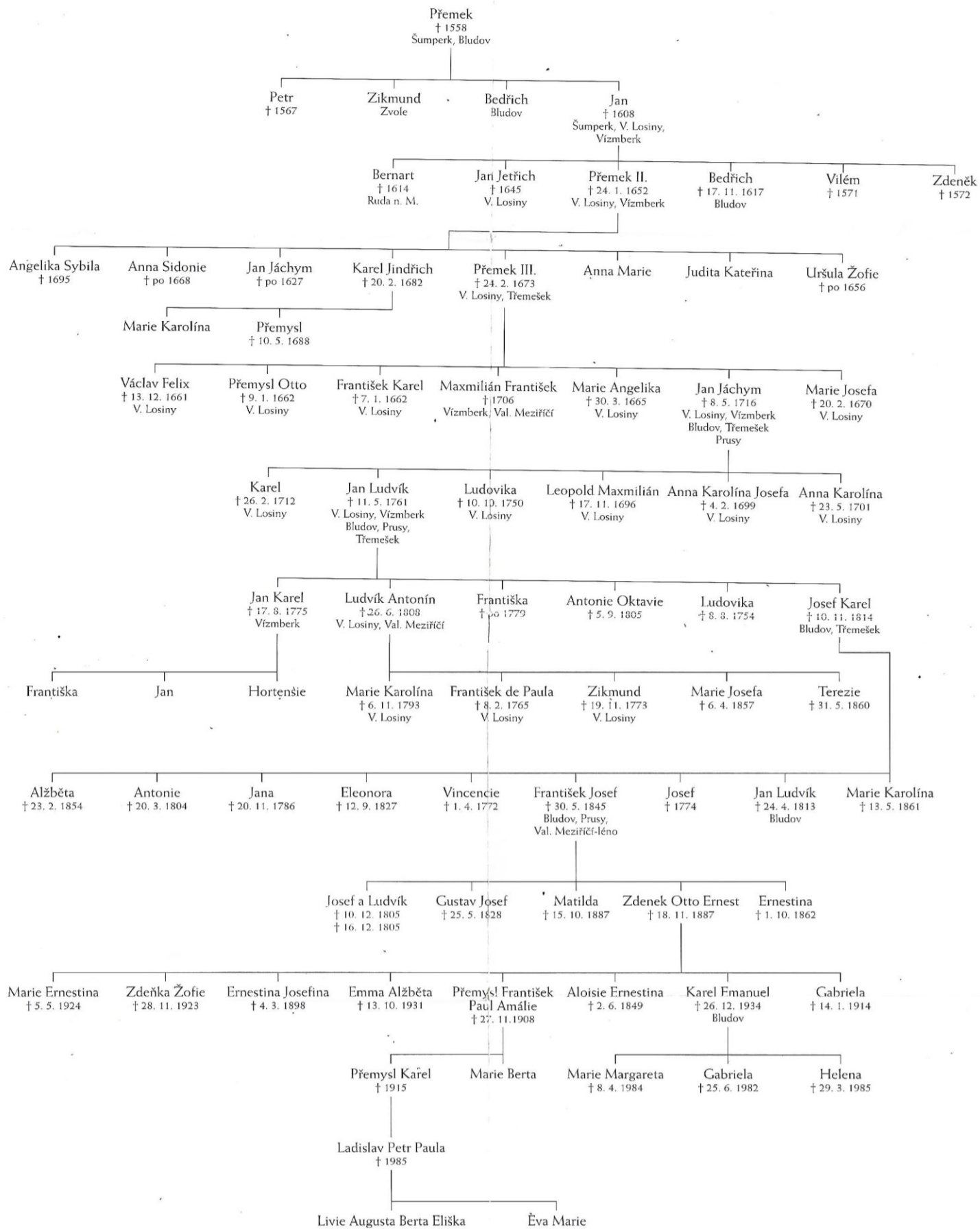
Obrázek 46 Mapa panství



Obrázek 47 Další žerotínské stavby

# Žerotínové





Obrázek 48 Rodokmen rodu Žerotínů